

Bijlage behorende bij Eilandsverordening vaststelling diverse ontwerp-landsverordeningen land Curaçao (A.B. 2010 no. 87)

Landsverordening van de houdende
vaststelling van het kiesreglement Curaçao
(Kiesreglement Curaçao).

=====

IN NAAM DER KONINGIN

DE GOUVERNEUR VAN CURAÇAO

In overweging genomen hebbende:

dat het wenselijk is ter uitvoering van de Staatsregeling regelen vast te stellen terzake van de uitoefening van het kiesrecht;

Gelet op artikel III van de Rijkswet wijziging Statuut in verband met de opheffing van de Nederlandse Antillen

I Algemene bepalingen

Artikel 1

Voor de toepassing van deze landsverordening en de ter uitvoering daarvan gegeven voorschriften wordt verstaan onder:

- a. ingezetenen : zij, die daadwerkelijke woonplaats hebben in het Land Curaçao;
- b. hoofdstembureau : het hoofdstembureau bedoeld in artikel 13;
- c. politieke groepering: een georganiseerde groep die als zodanig kandidaten stelt voor de verkiezingen van de Staten. Onder politieke groepering wordt mede verstaan een persoon die zich als individu kandidaat stelt voor de verkiezing.
- d. de Minister : de Minister van Bestuur, Planning en Dienstverlening.

Artikel 2

Voor de toepassing van deze landsverordening en de ter uitvoering daarvan gegeven voorschriften worden, behoudens bewijs van het tegendeel, geacht in het land daadwerkelijke woonplaats te hebben, zij die in de basisadministratie zijn opgenomen.

II Het kiesrecht

Artikel 3

De leden van de Staten worden rechtstreeks gekozen door degenen, die op de dertigste dag vóór die der kandidaatstelling, bedoeld in artikel 14 ingezetenen zijn, mits zij Nederlander zijn en de kiesgerechtigde leeftijd, genoemd in artikel 43, eerste lid, van de Staatsregeling op de dag van de stemming hebben bereikt.

Artikel 4

Van de uitoefening van het kiesrecht zijn uitgesloten:

- a. zij, die krachtens onherroepelijke rechterlijke uitspraak van het kiesrecht zijn ontzet;
- b. zij, die krachtens onherroepelijke rechterlijke uitspraak wegens een geestelijke stoornis onbekwaam zijn rechtshandelingen te verrichten.

III Het kiezersregister

Artikel 5

Door de zorg van de Minister wordt een kiezersregister bijgehouden.

Artikel 6

De Minister maakt voor het kiezersregister gebruik van een langs elektronische weg toegankelijk bestand.

Artikel 7

1. Van elke kiezer worden in het kiezersregister vermeld de naam, de voornamen, de plaats en datum van geboorte, het persoonsnummer alsmede het adres.
2. In het kiezersregister wordt tevens vermeld het nummer van het stembedict, waartoe de kiezer behoort. De kiezer, wiens adres niet bekend is, behoort tot een door het hoofd van het bevolkingsregister bepaald stembedict, dat aan de hand van omstandigheden als het meest doelmatige kan worden beschouwd.

Artikel 8

De minister draagt zorg dat van elke door de Minister van Justitie medegedeelde uitsluiting van het kiesrecht, als bedoeld in artikel 4, met vermelding van naam, voornamen, adres, datum en plaats van geboorte, zomede van de duur der uitsluiting zo spoedig mogelijk in het kiezersregister aantekening wordt gehouden. Overeenkomstige aantekening vindt plaats van elk herstel in de uitoefening van het kiesrecht en van elke verlening van het Nederlanderschap.

Artikel 9

1. De minister is verplicht desverlangd aan een ieder kosteloos de inlichtingen uit het kiezersregister te verstrekken, waaruit deze kan opmaken, of hij zelf of een ander daarin al dan niet of niet behoorlijk is opgenomen.
2. Het kiezersregister is te allen tijde tegen betaling der kosten geheel of gedeeltelijk in afschrift verkrijgbaar.
3. Aan de politieke groepering, die ingevolge het bepaalde in artikel 15 een kandidatenlijst heeft ingeleverd, worden de in het vorige lid bedoelde kosten voor ten hoogste twee afschriften van het gehele kiezersregister gerestitueerd nadat deze kandidatenlijst is geldig verklaard.

Artikel 10

1. Een ieder is te allen tijde bevoegd bij de rechter in eerste aanleg aanvulling of verbetering van het kiezersregister te verzoeken op grond dat hij of een ander in strijd met de bepalingen van deze landsverordening daarin al dan niet of niet behoorlijk is opgenomen. Voor het verzoek wordt gebruik gemaakt van een formulier, dat ten burele van het bevolkingsregister kosteloos verkrijgbaar is.
2. Ongeacht de bevoegdheid in het vorige lid vermeld, vindt in een jaar waarin een

verkiezing wordt gehouden, het bepaalde in de tweede volzin van artikel 36, lid 2 toepassing ten aanzien van elk verzoek, ingediend uiterlijk op de vijfde dag na de in het eerste volzin van genoemd artikellid bedoelde datum.

Artikel 11

1. Indien het verzoek om verbetering van het kiezersregister een ander dan de verzoeker betreft, doet de griffier van het gerecht in eerste aanleg aan die ander daarvan uiterlijk daags na ontvangst van het verzoekschrift bij aangetekende brief mededeling.
2. Het verzoek om verbetering van het kiezersregister wordt onverwijld ter griffie van het gerecht in eerste aanleg neergelegd en ligt aldaar gedurende drie dagen voor een ieder ter inzage.
3. Een ieder is tot uiterlijk drie dagen na afloop van de in het vorige lid bedoelde termijn tot tegenspraak van het verzoek bevoegd. De tegenspraak wordt schriftelijk bij de rechter ingediend.
4. De rechter kan nader bewijs of verhoor van partijen bevelen.
5. Uiterlijk achttien dagen na de indiening van het verzoekschrift doet de rechter uitspraak en beveelt, indien de uitspraak daartoe leidt, aanvulling of verbetering van het kiezersregister.
6. Bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, worden vastgesteld de vorm en de inrichting van het verzoekschrift tot aanvulling of verbetering van het kiezersregister bedoeld in artikel 10.

Artikel 12

1. Van de rechterlijke uitspraken als in het vijfde lid van artikel 11 bedoeld, geeft de griffier binnen driemaal vierentwintig uur kennis aan de Minister.
2. Door de zorg van de Minister wordt het kiezersregister onverwijld overeenkomstig deze uitspraken gewijzigd.

IV Hoofdstembureau

Artikel 13

1. Er is een hoofdstembureau.
2. Het hoofdstembureau is samengesteld uit vijf leden die door de minister worden benoemd, geschorst en ontslagen. De minister wijst de voorzitter en de plaatsvervangend voorzitter aan.
3. De benoemingen bedoeld in het vorige lid geschieden telkens tenminste dertig dagen vóór de voor elke kandidaatstelling bepaalde dag. Op het tijdstip, waarop de nieuwe leden en plaatsvervangende leden worden benoemd, treden de zitting hebbende leden en plaatsvervangende leden af. Hij, die ter vervulling ener opengevallen plaats is benoemd, treedt af op het tijdstip, waarop degene, in wiens plaats hij is benoemd, moest aftreden.
4. Voor het houden van de zittingen van het hoofdstembureau wijst de minister een lokaal aan.
5. De voorzitter bepaalt dag en uur der zittingen. Hij roept de leden op tot bijwoning onder vermelding van de te behandelen onderwerpen. Hij is belast met de leiding van de zittingen.
6. a. Voor het houden van een zitting van het hoofdstembureau is de aanwezigheid van ten minste drie leden vereist;
b. De leden die verhinderd zijn een zitting bij te wonen, geven hiervan zo spoedig mogelijk kennis aan de voorzitter, die voor de oproeping van de plaatsvervangende leden zorgt;
c. Bij verhindering of ontstentenis van de voorzitter wordt deze vervangen door de plaatsvervangende voorzitter;
d. Is ook deze verhinderd, dan treedt het oudste lid naar benoeming als voorzitter op.
7. Het hoofdstembureau neemt zijn beslissingen bij volstreekte meerderheid van stemmen. De stemming wordt nader geregeld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen.
8. Het hoofdstembureau is belast met:
 - a. het onderzoek van de ingeleverde kandidatenlijsten;
 - b. de beslissing over de geldigheid der lijsten;
 - c. de nummering van de geldig verklaarde lijsten van kandidaten;

- d. de toekenning van kleuropdruk;
- e. de vaststelling van de uitslag der verkiezing.

V. Kandidaatstelling

Artikel 14

1. De dag der kandidaatstelling voor de periodieke verkiezing van de leden van de Staten wordt bij landsbesluit vastgesteld.
2. In geval van ontbinding van de Staten geschiedt de kandidaatstelling op een door de Gouverneur te bepalen tijdstip.

Artikel 15

1. Op de dag der kandidaatstelling kunnen bij de voorzitter van het hoofdstembureau of bij het door deze aan te wijzen lid van dat bureau, van des voormiddags negen uur tot des namiddags vier uur lijsten van kandidaten worden ingeleverd. Voor deze lijsten wordt gebruik gemaakt van formulieren die ten burele van het bevolkingsregister kosteloos verkrijgbaar zijn.
2. De inlevering der lijst geschiedt persoonlijk door één der personen, bevoegd tot deelneming aan de verkiezingen. De kandidaten kunnen daarbij tegenwoordig zijn.
3. De voorzitter van het hoofdstembureau of het ingevolge het eerste lid aangewezen lid van dit bureau stelt een bewijs van ontvangst ter hand aan de in het tweede lid, tweede volzin, bedoelde gemachtigde.
4. Drie weken voor de dag der kandidaatstelling geschiedt van het bij het eerste lid bepaalde door of namens de voorzitter van het hoofdstembureau openbare kennisgeving.
5. De vorm en de inrichting van de lijst van kandidaten worden vastgesteld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen

Artikel 16

1. Elke kandidatenlijst dient te worden ondersteund door een aantal kiezers, dat gelijk is aan tenminste één procent van de som der stemcijfers, welke bij de laatstgehouden verkiezing voor de leden van de Staten door het hoofdstembureau is vastgesteld, naar boven afgerond tot een geheel getal.
2. Tot de ondersteuning worden slechts toegelaten kandidatenlijsten die de verklaring bedoeld in artikel 24, tweede lid, hebben ingediend.
3. De dagen van ondersteuning van de kandidatenlijst zijn de tweede zaterdag en de tweede zondag volgende op de dag der kandidaatstelling.
4. De in het eerste lid bedoelde kiezers kunnen slechts aan de ondersteuning deelnemen indien zij in het kiezersregister zijn opgenomen.
5. Eenzelfde kiezer mag niet meer dan één lijst ondersteunen.
6. De voorgaande leden zijn niet van toepassing op de kandidatenlijst van een politieke partij, waaraan bij de laatstgehouden verkiezing van de leden van de Staten één of meer zetels werden toegekend, noch op de gemeenschappelijke kandidatenlijst van twee of meer politieke partijen, indien bij de laatstgehouden verkiezing van de leden van de Staten aan de kandidatenlijst van tenminste één van hen één of meer zetels werden toegekend.

Artikel 17

Bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, worden de lokalen aangewezen, waarin de kandidatenlijst kunnen worden ondersteund. Tenminste één lokaal is gevestigd ten burele van het hoofdstembureau.

Artikel 18

1. Er is voor elk ondersteuningslokaal tenminste één ondersteuningsbureau.
2. Elk ondersteuningsbureau bestaat uit drie leden, van wie één voorzitter is. De voorzitter is het eerste

lid van het ondersteuningsbureau en van de twee leden wordt één benoemd als het tweede en één als het derde lid van het ondersteuningsbureau. Bovendien worden daarin tenminste één plaatsvervangend lid benoemd.

3. De voorzitter, leden en plaatsvervangend lid van de ondersteuningsbureaus worden door de Minister benoemd uit de kiesgerechtigde ingezetenen.

Artikel 19

1. De ondersteuning van de kandidatenlijsten vangt aan om 8 uur des voormiddags en duurt tot des namiddags 8 uur. Gerekend vanaf de zaterdag bedoeld in artikel 16, derde lid, des namiddags om 8 uur tot de zondag, bedoeld in artikel 16, derde lid, des voormiddags om 8 uur, wordt de zitting van het ondersteuningsbureau geschorst. De artikelen 70 tot en met 73 zijn van overeenkomstige toepassing.
2. De in artikel 16, eerste lid, bedoelde personen die een kandidatenlijst wensen te ondersteunen melden zich aan in het ondersteuningslokaal en overhandigen hun legitimatiebewijs als bedoeld in artikel 62 aan de voorzitter van het ondersteuningsbureau.
3. Het ondersteuningsbureau onderzoekt of de betreffende persoon zich mag legitimeren met het betreffende legitimatiebewijs.
4. Indien het resultaat van onderzoek positief is noemt de voorzitter duidelijk verstaanbaar de naam en voornamen van de ondersteuner.
5. Het tweede lid van het ondersteuningsbureau gaat na of de ondersteuner voorkomt in het kiezersregister en indien dit het geval is, houdt dit lid van het ondersteuningsbureau aantekening dat deze zich heeft aangemeld door in het afschrift van of het uittreksel uit het kiezersregister naast de naam van de ondersteuner zijn paraaf te stellen.
6. Indien de ondersteuner in het kiezersregister voorkomt, overhandigt de voorzitter de ondersteuner een ondersteuningsbiljet dat zodanig is dichtgevouwen dat de handtekening van de voorzitter van het hoofdstembureau zichtbaar is. De voorzitter houdt aantekening van het aantal uitgereikte ondersteuningsbiljetten, alsmede van het aantal ondersteuners dat weigert een ondersteuningsbiljet in ontvangst te nemen.
7. De ondersteuner begeeft zich onverwijld naar een niet in gebruik zijnd stemhokje en geeft zijn ondersteuning door met potlood rood maken van een wit stipje gesteld in het vak voor de kandidatenlijst zijner keuze.
8. Daarna vouwt de ondersteuner het ondersteuningsbiljet dicht op zodanige wijze dat de aanduiding der lijsten niet zichtbaar is. Hij begeeft zich daarmee onmiddellijk naar de stembus en steekt het ondersteuningsbiljet in de stembus.
9. Het derde lid van het ondersteuningsbureau houdt aantekening van het aantal in de stembus gestoken ondersteuningsbiljetten.
10. Indien in plaats van ondersteuningsbiljetten stemmachines worden gebezigd, blijven de bepalingen van deze landsverordening, welke betrekking hebben op het gebruik van ondersteuningsbiljetten voor de ondersteuningsbureaus buiten toepassing.

Artikel 20

De vorm en inrichting van het ondersteuningsbiljet bedoeld in artikel 19, zesde lid worden vastgesteld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen.

Artikel 21

1. Op de ondersteuning van de kandidatenlijsten zijn de artikelen 43, 44, 46, 47, 50, 51, 52, 54, 61, 62, 65 t/m 82, 84 en 86, voor zoveel nodig van overeenkomstige toepassing.
2. Op de ondersteuning van de kandidatenlijsten is artikel 49 voor zoveel nodig van overeenkomstige toepassing.

Artikel 22

1. De kandidaten worden met vermelding van hun naam, voorletter, desgewenst tussen haakjes één (1) roepnaam, datum van geboorte, alsmede woonplaats en adres op lijsten geplaatst in de volgorde

waarin door de personen, namens wie de lijst wordt ingeleverd, aan hen de voorkeur wordt gegeven.

De voorletters mogen geheel of ten dele door de voornamen worden vervangen.

2. Op een kandidatenlijst mogen ten hoogste acht kandidaten meer worden geplaatst dan het aantal te verkiezen leden.
3. De naam van éézelfde kandidaat mag niet voorkomen op meer dan één van de lijsten, welke bij het hoofdstembureau zijn ingeleverd.

Artikel 23

1. Bij de lijst worden overgelegd:
 - A. de schriftelijke verklaring van iedere daarop voorkomende kandidaat, dat hij bewilligt in zijn kandidaatstelling op deze lijst. Voor deze verklaring wordt gebruik gemaakt van een formulier dat ten burele van het bevolkingsregister kosteloos verkrijgbaar is. De vorm en de inrichting van deze verklaring worden vastgesteld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen. Indien de kandidaat zich in het buitenland bevindt, is de verklaring niet aan enig formulier gebonden en kan zij ook telegrafisch geschieden;
 - B. een verklaring van of namens de voorzitter van het hoofdstembureau, dat de kandidaat kiesgerechtigde is ingevolge artikel 36, tweede lid. Overlegging als hier bedoeld wordt niet vereist ten aanzien van de kandidaat, die van de uitoefening van het kiesrecht is uitgesloten op grond van het bepaalde in artikel 4, onder a;
 - C. de schriftelijke verklaring zoals bedoeld in artikel 24, tweede lid;
 - D. een zwart-wit foto van vier bij zes cm., gevende een duidelijk en goedgelijkend beeld van de hoogst geplaatste kandidaat;
2. Een overeenkomstig het eerste lid onder A. overgelegde verklaring van bewilliging kan niet worden ingetrokken.

Artikel 24

1. Voor elke in te leveren lijst moet ten bate van het land Curaçao een retributie van f.2000,- worden gestort ten kantore van de Ontvanger.
2. Door de krachtens het eerste lid aangewezen instantie wordt van de storting van het in het eerste lid genoemd bedrag een schriftelijke verklaring afgegeven. Deze verklaring moet bij de indiening van de lijst worden ingeleverd.
3. De vorm en inrichting van de in het tweede lid bedoelde verklaring worden bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, vastgesteld.
4. De voorgaande leden zijn niet van toepassing op de kandidatenlijst van een politieke partij, waaraan bij de laatstgehouden verkiezing van de leden van de staten één of meer zetels werden toegekend, noch op de gemeenschappelijke kandidatenlijst van twee of meer politieke partijen, indien bij de laatstgehouden verkiezing van de leden van de Staten aan de kandidatenlijst van tenminste één daarvan één of meer zetels werden toegekend.

Artikel 25

1. Op de dag volgende op de dagen van ondersteuning van de kandidatenlijsten houdt het hoofdstembureau een zitting tot het onderzoeken van de kandidatenlijsten.
2. Indien bij het onderzoek blijkt van één der navolgende verzuimen, geeft het hoofdstembureau uiterlijk op de daarop volgende dag tegen gedagtekend ontvangsbewijs kennis aan hem, die de lijst heeft ingeleverd, dat:
 - a. de lijst niet is ondersteund door het vereiste aantal bevoegde kiezers;
 - b. een kandidaat niet is vermeld met zijn naam, voornamen of voorletters, datum van geboorte, woonplaats en adres;
 - c. ten aanzien van een kandidaat ontbreekt de verklaring dat hij bewilligt in zijn kandidaatstelling op de lijst;
 - d. de verklaring bedoeld in artikel 23, eerste lid onder B., ontbreekt;
 - e. de overgelegde foto, naar het oordeel van het hoofdstembureau, niet voldoet aan de in artikel 23

onder D. gestelde eisen. Degene, die de foto heeft overhandigd, wordt, met inachtneming van het bepaalde in het derde en vierde lid van dit artikel, door het hoofdstembureau in de gelegenheid gesteld een nieuwe foto bij de voorzitter van het hoofdstembureau in te dienen. Voldoet, naar het oordeel van het hoofdstembureau, ook deze nieuwe foto niet aan de gestelde eisen, dan beslist het hoofdstembureau in zijn in artikel 33, eerste lid, bedoelde zitting, dat de betrokken lijst op het stembiljet bedoeld bij artikel 53, zonder foto wordt afgedrukt;

- f. de politieke groepering niet op de wettelijk voorgeschreven wijze is geregistreerd dan wel dat boven de lijst geen aanduiding van de politieke groepering is geplaatst of een aanduiding die afwijkt van de geregistreerde aanduiding.
3. Binnen drie dagen na de dag waarop de kennisgeving is uitgereikt, kan hij, die de lijst heeft ingeleverd, het verzuim, in de kennisgeving aangeduid, herstellen ten burele van het hoofdstembureau.
4. Bij verhindering of ontstentenis van hem, die de lijst heeft ingeleverd, treedt in diens plaats één der kandidaten op de lijst in de volgorde, waarin zij op de lijst voorkomen.

Artikel 26

Onmiddellijk nadat de lijsten door het hoofdstembureau zijn onderzocht, doet de voorzitter of het ingevolge het eerste lid van artikel 15 aangewezen lid van dat bureau deze ten burele van het bevolkingsregister voor eenieder ter inzage nederleggen.

Artikel 27

1. Uiterlijk op de dag na het verstrijken van de termijn bedoeld in het derde lid van artikel 25, beslist het hoofdstembureau in een voor kiezers toegankelijke zitting over de geldigheid der lijsten en over het handhaven van de daarop voorkomende kandidaten.
2. Dag en uur van de zitting worden door of namens de voorzitter ter openbare kennis gebracht.

Artikel 28

Ongeldig is de lijst:

- a. die op de dag der kandidaatstelling niet tussen des voormiddags negen uur en des namiddags vier uur bij de voorzitter van het hoofdstembureau of het ingevolge het eerste van artikel 15 aangewezen lid van dat bureau is ingeleverd;
- b. die niet door het vereiste aantal bevoegde kiezers is ondersteund;
- c. die niet voldoet aan de voorschriften betreffende de vorm en de inrichting, geregeld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen;
- d. die niet persoonlijk is ingeleverd door één der personen bedoeld in artikel 15, tweede lid
- e. waarop, door toepassing van artikel 29, alle kandidaten zijn geschrapt;
- f. waarvan het verzuim, bedoeld in artikel 25, tweede lid, onderdeel f, niet tijdig is hersteld.

Artikel 29

1. Het hoofdstembureau schrapt van de lijst de naam van de kandidaat die niet voldoet aan de vereisten van verkiesbaarheid, vermeld in artikel 42 van de Staatsregeling ofwel ingevolge artikel 43 van de Staatsregeling van verkiesbaarheid is uitgesloten.
2. Het hoofdstembureau schrapt voorts in de volgorde in dit artikel aangewezen, van de lijst de naam van de kandidaat:
 - a. die niet is vermeld met zijn naam, voornamen of voorletters, datum van geboorte, woonplaats en adres; indien de kandidaat dat wenst kan hij na zijn voornamen of voorletters tussen haakjes één (1) roepnaam vermelden;
 - b. van wie niet is overgelegd de verklaring dat hij bewilligt in zijn kandidaatstelling op de lijst;
 - c. van wie niet is overgelegd een verklaring als bedoeld bij artikel 23, eerste lid, sub B.;
 - d. die voorkomt op meer dan één lijst;
 - e. van wie een uittreksel uit het register van overlijden dan wel een afschrift van de akte van overlijden is overgelegd;

- f. die op de lijst voorkomt na het ten hoogste toegelaten aantal.

Artikel 30

1. Binnen twee dagen na de dag, waarop door het hoofdstembureau over de geldigheid der lijsten en over de handhaving der daarop voorkomende kandidaten is beslist, kan iedere kiezer van die beslissing in beroep komen bij de rechter in eerste aanleg van Curaçao.
2. Indien beroep is ingesteld tegen een beslissing, waarbij het hoofdstembureau een lijst ongeldig heeft verklaard of een kandidaat heeft geschrapt op grond van één der verzuimen vermeld in het tweede lid van artikel 25 zonder dat het hoofdstembureau tevoren overeenkomstig het in dat artikel bepaalde kennis heeft gegeven van het bestaan van het verzuim aan hem die de lijst heeft ingeleverd, kan deze het verzuim alsnog ter griffie van het gerecht in eerste aanleg herstellen.

Artikel 31

1. De rechter behandelt het beroep in een openbare zitting, te houden binnen veertien dagen na de dag waarop het is ingekomen. Tegen de beslissing van de rechter staat geen hogere voorziening open.
2. Dag en uur der zitting worden onverwijld door de griffier medegedeeld aan hem die het beroep heeft ingesteld, aan hem die de lijst heeft ingeleverd en aan het hoofdstembureau. Bij de behandeling kan hij die het beroep heeft ingesteld dit beroep toelichten; de voorzitter of één der andere leden van het hoofdstembureau kan de beslissing van dit bureau toelichten.

Artikel 32

1. De rechter beslist op het beroep uiterlijk op de derde dag na de in artikel 31 bedoelde zitting.
2. De griffier deelt de beslissing onverwijld mede aan hem die het beroep heeft ingesteld, aan hem die de lijst heeft ingeleverd en aan het hoofdstembureau.

Artikel 33

1. Tenzij één der gevallen bedoeld in artikel 93 zich voordoet, nummert het hoofdstembureau, zodra de termijn voor beroep als bedoeld in artikel 30 is verstreken, of ingeval van beroep, zodra de beslissing van de rechter aan het hoofdstembureau is medegedeeld, in een voor de kiezers toegankelijke zitting de lijsten in de volgorde door het lot aangewezen.
2. Bij deze zitting kan degene, die een lijst heeft ingeleverd of één van de kandidaten bedoeld in artikel 25, vierde lid voor de kleuropdruk zoals bedoeld bij artikel 53 onder bij de voorzitter van het hoofdstembureau te diens burele schriftelijk opgave doen aan welke kleur hij voor die lijst de voorkeur geeft. Door of namens de voorzitter van het hoofdstembureau wordt een bewijs van ontvangst ter hand gesteld aan degene, die de opgave heeft ingediend. Als kleur kan slechts worden opgegeven één der kleuren bepaald bij beschikking van de Minister voor elke verkiezing. Van deze beschikking wordt door de voorzitter van het hoofdstembureau zo spoedig mogelijk een exemplaar gezonden aan hen, die de lijsten van kandidaten hebben ingeleverd. Aan de lijst(en), waarvoor een opgave van voorkeur voor een kleur werd ingediend, wordt deze kleur toegekend. Indien in twee of meer opgaven een zelfde kleur wordt genoemd, wordt de kleur toegekend aan de lijst, aan welke bij de laatstgehouden verkiezing deze kleur werd toegekend, of, zo dit niet het geval is geweest, beslist hierover het lot.
Aan de andere betrokken lijst(en) alsmede aan de lijst(en) ten aanzien waarvan geen opgave van voorkeur voor een kleur is ingediend, wordt bij loting een kleur toegewezen. De vorenbedoelde lotingen geschieden in de zitting van het hoofdstembureau bedoeld in het eerste lid van dit artikel.
3. Een en ander wordt vooraf ter openbare kennis gebracht.

Artikel 34

1. Tenzij één der gevallen bedoeld in artikel 93 zich voordoet, maakt het hoofdstembureau de lijsten onverwijld openbaar.

2. De openbaarmaking geschiedt door neerlegging der kandidatenlijsten ter inzage voor een ieder ten burele van het bevolkingsregister. Van de neerlegging geschiedt tegelijk openbare kennisgeving.

Artikel 35

Van de in artikelen 25, 27 en 33 bedoelde zittingen wordt proces-verbaal opgemaakt.

VI. De stemming

Artikel 36

1. Indien voor de verkiezing een stemming nodig is, geschiedt deze uitsluitend over de geldig verklaarde lijsten en de daarop voorkomende kandidaten.
2. Aan de stemming wordt alleen deelgenomen door hen, die op de dertigste dag vóór die der kandidaatstelling, bedoeld in artikel 14, in het kiezersregister voorkomen. De rechterlijke uitspraken, gedaan tussen voornoemde datum en de dag vóór die der kandidaatstelling, worden daarbij overeenkomstig het bepaalde in het tweede lid van artikel 12 in acht genomen.
3. De kiezer stemt in het stemlokaal van het voor hem aangewezen stemdistrict.

Artikel 37

1. De dag der stemming wordt bij landsbesluit bepaald, zodanig dat tussen de dag der kandidaatstelling en die der stemming ten minste achtenveertig dagen gelegen zijn.
2. In geval van ontbinding van de Staten geschiedt de stemming op een door de Gouverneur te bepalen dag.

Artikel 38

1. Bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, wordt het land verdeeld in stemdistricten.
2. Een stemdistrict bevat in de regel niet meer dan vijftienhonderd kiezers.

Artikel 39

1. Er is voor elk stemdistrict een stembureau.
2. Elk stembureau bestaat uit drie leden, van wie één voorzitter is. De voorzitter is het eerste lid van het stembureau en van de twee leden wordt één benoemd als het tweede en één als het derde lid van het stembureau. Bovendien worden daarin tenminste één plaatsvervangend lid benoemd.

Artikel 40

1. De voorzitter, leden en plaatsvervangend lid van de stembureaus worden door de Minister benoemd uit de kiesgerechtigde ingezetenen.
2. De benoeming bedoeld in het vorige lid geschiedt tijdig vóór de voor elke stemming bepaalde dag. Op het tijdstip waarop de nieuwe voorzitter, leden en het plaatsvervangend lid benoemd worden, treden de zitting hebbende voorzitter, leden en plaatsvervangende leden af.

Artikel 41

1. Tenminste acht dagen voor de dag der stemming ontvangt elke kiezer, die bevoegd is aan de stemming deel te nemen van de Minister een kaart, bevattende een oproeping voor de stemming. Op deze kaart worden vermeld:
 - a. de omstandigheid dat de stemming voor de Staten plaatsvindt;
 - b. de naam, voornamen, geboortedatum, geboorteplaats, persoonsnummer alsmede het adres van de kiezer;
 - c. het nummer, waaronder de kiezer in het bij de stemming te bezigen afschrift van of uittreksel uit het kiezersregister voorkomt;
 - d. het nummer van het stemdistrict waartoe de kiezer behoort;
 - e. het adres van het stemlokaal voor dat stemdistrict;
 - f. de dag en de uren waarop de stemming plaatsvindt;

- g. een mededeling dat een legitimatiebewijs benodigd is.
2. De vorm en de inrichting van de oproepingskaart worden vastgesteld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen.
3. De lijsten van de kandidaten worden ter kennis van de kiezers gebracht door deze lijsten hetzij te vermelden op de oproepingskaart, hetzij al dan niet tegelijk met de oproepingskaart in afdruk tenminste acht dagen vóór de dag der stemming aan het adres der kiezers te bezorgen, hetzij op de dag der stemming in het stemlokaal, bij de ingang daarvan, duidelijk leesbaar in afdruk op te hangen. Op deze lijsten worden uitsluitend de naam, voornamen of voorletters, desgewenst tussen haakjes één (1) roepnaam en de woonplaats van de kandidaten, de nummers die de kandidaten op de lijsten innemen, alsmede de aanduidingen van de politieke partijen en de lijstnummers vermeld.
4. Aan de tot deelneming aan de stemming bevoegde kiezer, aan wie een oproepingskaart is toegezonden, doch wiens oproepingskaart in het ongereede is geraakt of niet werd ontvangen, wordt op zijn aanvraag door of namens de minister een nieuwe oproepingskaart uitgereikt, mits hij voldoende van zijn identiteit doet blijken. Tot zodanige uitreiking is ook bevoegd het stembureau van het stemdistrict, waartoe de betrokken kiezer behoort.
5. Tenminste drie dagen voor de dag der stemming wordt door de minister ter openbare kennis gebracht:
 - a. de dag en de uren, waarop de stemming plaats vindt;
 - b. de inhoud van artikel 134 van het Wetboek van Strafrecht van de Nederlandse Antillen.

Artikel 42

De stemming vangt aan des voormiddags acht uur en duurt tot des namiddags zeven uur.

Artikel 43

1. Iedere werkgever is verplicht te zorgen dat zijn werknemer, die bevoegd is aan de stemming deel te nemen, op de dag der stemming gedurende de in het vorige artikel voor de stemming bepaalde tijd, tenminste vier achtereenvolgende werkuren vrijaf heeft, tenzij de werknemer gedurende de uren waarop de stemming kan worden verricht uit anderen hoofde vier achtereenvolgende uren vrij is.
2. De werkgever is verplicht te zorgen, dat de tijd gedurende welke de werknemer de gelegenheid krijgt om aan de stemming deel te nemen, uiterlijk één week vóór de dag der stemming te zijner kennis wordt gebracht.

Artikel 44

Het bestuur, alsmede degene die belast is met de feitelijke leiding van een inrichting voor geneeskundige behandeling, verpleging en/of verzorging stelt een in die inrichting opgenomen persoon, die bevoegd is aan de stemming deel te nemen, daartoe in de gelegenheid, voor zover op medische gronden geen bezwaar bestaat dat betrokkene in persoon aan de stemming deelneemt.

Artikel 45

1. Bij de opening der zitting van het stembureau fungerende voorzitter, leden en plaatsvervangend lid, alsmede de alsdan aanwezige kiesgerechtigde personen, die het stembureau ten dienste staan, nemen bij dit stembureau aan de stemming deel.
2. Indien zij volgens het kiezersregister tot een ander stemdistrict behoren, wordt van het uitbrengen van hun stem melding gemaakt in het proces-verbaal.

Artikel 46

1. Gedurende de zitting zijn steeds de voorzitter en twee leden van het stembureau aanwezig.
2. Bij ontstentenis van de voorzitter treden die leden, naar volgorde van benoeming, als zodanig op.
3. Bij ontstentenis van een lid treedt een door de voorzitter aan te wijzen plaatsvervangend lid op.
4. Zolang geen plaatsvervangend lid beschikbaar is, wordt door de voorzitter één der in het stemlokaal

aanwezige kiezers als zodanig aangewezen.

5. Van alle verwisselingen in de samenstelling van het stembureau wordt in het procesverbaal aantekening gehouden met opgave van reden daarvan en van de tijd der vervanging.

Artikel 47

Indien bij het nemen van een beslissing door het stembureau de stemmen staken, beslist de stem van de voorzitter.

Artikel 48

1. De minister wijst voor elk stemdistrict een geschikt lokaal aan.
2. De minister zorgt voor de inrichting van het stemlokaal.

Artikel 49

1. Op de tafel van het stembureau liggen:
 - a. een afschrift van of uittreksel uit het kiezersregister, bevattende een genummerde opgave van de kiezers, die in het stemdistrict bevoegd zijn aan de stemming deel te nemen;
 - b. een exemplaar van deze landsverordening;
 - c. de landbesluiten, houdende algemene maatregelen, welke op de verkiezing betrekking hebben.
2. De vorm en de inrichting van het afschrift en uittreksel, in het vorige lid onder a bedoeld, worden vastgesteld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen.

Artikel 50

De tafel is zodanig geplaatst, dat de kiezers de verrichtingen van het stembureau kunnen gadeslaan.

Artikel 51

1. Vóór of bij de tafel, binnen het bereik van het lid van het stembureau dat belast is met de in artikel 64, derde lid bedoelde taak, staat één of meer stembussen, elk voorzien van twee verschillende sloten.
2. De stembus moet voorts aan de volgende vereisten voldoen:
 - a. de bus en het deksel, welke grijs gekleurd zijn, worden vervaardigd van metaal;
 - b. de bus is rond en wordt gedekt met een deksel, hetwelk in het midden voorzien is van een sleuf, lang 25 cm. en breed 1 1/2 cm.;
 - c. het deksel wordt vastgehecht aan de bus met een van binnen geklonken scharnier en bevat een lip, passende op een eensgelijks in de bus geklonken oog, waardoor een hangslot kan worden gehangen;
 - d. de sleuf wordt gedekt met een op het deksel vastgehecht plaatje, waaraan twee naar binnen uitspringende veren zijn bevestigd, welk plaatje, van buiten toegedrukt, niet dan door middel van drukking aan de binnenzijde van het deksel kan worden geopend;
 - e. aan elk van beide lange zijden van de sleuf bedekkende plaatje worden twee platte oogjes van genoegzame breedte voor het doorhalen van een stuk band bevestigd. Met elk dezer oogjes correspondeert een soortgelijk oogje, op de bus aangebracht naast het plaatje aan dezelfde zijde;
 - f. boven op het deksel, achter het plaatje wordt met een scharnier in het deksel een beugeltje aangebracht, geschikt om over het plaatje, wanneer dit is geopend, gelegd en in een oogje door middel van een pennetje bevestigd te worden, ten einde het toeslaan van het plaatje te beletten;
 - g. de bus wordt voorzien van twee handvatten.
3. De hoogte van de stembus bedraagt 100 cm. en de doorsnede 50 cm.
4. De stembus wordt gesloten door de sleuf met het plaatje te bedekken en op dit laatste een zodanige druk uit te oefenen, dat de aan het plaatje bevestigde twee veren binnen de bus uitspringen.

Artikel 52

1. Buiten de voor het publiek bestemde ruimte, zijn in het stemlokaal één of meer geheel van elkander afgescheiden stemhokjes dan wel een of meer stemmachines geplaatst, waarvan de toegang zichtbaar is voor het stembureau en voor het publiek, en waarin of waarmede de kiezers hun stem in het geheim kunnen uitbrengen. De plaatsing en de inrichting van de stemmachine worden geregeld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen.
2. In elk stemlokaal bevindt zich op elk aantal van ten volle 300 kiezers, dat het stemdistrict telt, ten minste één stemhokje.
3. Het stemhokje bestaat uit twee zijwanden, elk van tenminste 1 meter breed en 2 meter hoog. Wordt het hokje met de achterzijde niet tegen een ondoorzichtig deel van een wand van het lokaal geplaatst, dan dient de achterwand te zijn afgedekt. Aan de bovenkant van de voorzijde worden gordijnen aangebracht van ondoorzichtige zwarte stof, waarvan de verzwaaarde onderkant afhangt tot beneden de hoogte van de lessenaar, in het volgende lid genoemd.
4. In elk stemhokje bevindt zich een lessenaar ter hoogte van tenminste 1.20 meter.
5. Op elke lessenaar bevinden zich tenminste twee vastliggende rode potloden.
6. Boven elke lessenaar hangt aan de wand een gedrukte staat van inlichtingen. Het model van deze staat wordt vastgelegd bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen.

Artikel 53

1. Op het bij de verkiezing te bezigen stembiljet, vervaardigd in rechthoekige vorm op wit papier, zijn gedrukt aan de ene zijde de lijsten van kandidaten over wie de stemming moet geschieden, met vermelding van het aan elke lijst toegekende nummer en gerangschikt in de volgorde der nummers; aan de andere zijde de handtekening van de voorzitter van het hoofdstembureau.
2. De op het stembiljet voorkomende lijst of lijsten van kandidaten kunnen worden voorzien van:
 - A. een kleuropdruk, zó dat elke lijst op duidelijke wijze wordt onderscheiden van de andere lijst(en), zonder dat nochtans afbreuk wordt gedaan aan de leesbaarheid van de nummers, die de kandidaten op de lijst innemen, en van de namen van de kandidaten; de kleuropdruk wordt niet aangebracht in de stemvakken vóór de namen der kandidaten;
 - B. een zwart-wit foto, gevende een duidelijk en goedgelijkend beeld van de op ieder der lijsten hoogst geplaatste kandidaat. De grootte van de foto is drie bij vier cm.;
3. De vorm en de inrichting van het stembiljet worden vastgesteld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen.

Artikel 54

1. De minister stelt het nodige aantal stembiljetten vast, er daarbij rekening mede houdende, dat op elk stembureau aanwezig moeten zijn stembiljetten tot een met ten minste twee ten honderd van het getal der kiezers, die bevoegd zijn in het stemdistrict hun stem uit te brengen, vermeerderd aantal.
2. De minister draagt zorg dat vóór de aanvang der stemming op elk stembureau de benodigde stembiljetten aanwezig zijn.
3. De stembiljetten worden aan het stembureau toegezonden in één of meer verzegelde pakken, op elk daarvan het nummer van het stemdistrict en het aantal der zich daarin bevindende stembiljetten is vermeld.

Artikel 55

In de daartoe bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen, aangewezen stemdistricten worden in plaats van stembiljetten stemmachines gebezigd. De bepalingen dezer landsverordening, welke betrekking hebben op het gebruik van stembiljetten blijven dan voor deze stemdistricten buiten toepassing.

Artikel 56

1. Een stemmachine mag slechts worden gebezigd, indien zij zonder enige afwijking behoort tot een

door de minister goedgekeurd merk en type. De goedkeuring wordt slechts verleend, indien ten minste aan de navolgende voorwaarden is voldaan:

- a. de machine moet zodanig zijn ingericht, dat het geheime karakter van de stemming is gewaarborgd;
- b. de machine dient van degelijke makelij te zijn en moet door de kiezer op eenvoudige wijze en zonder gevaar voor storingen of onvolkomen werking kunnen worden bediend;
- c. de lijsten van kandidaten, het aan elke lijst toegekende nummer, de boven elke lijst geplaatste aanduiding van de politieke partij en, in voorkomend geval de kleuropdruk, worden op het bedieningspaneel der machine op duidelijke wijze vermeld;
- d. de machine dient zodanig te zijn ingericht, dat de kiezer zijn stem slechts eenmaal zal kunnen uitbrengen.

2. Van de in het eerste lid bedoelde goedkeuring, wordt mededeling gedaan door opneming in het blad waarin van overheidswege officiële berichten worden geplaatst.

Artikel 57

1. Op het bedieningspaneel van de bij de verkiezing te bezigen stemmachines zijn vermeld de lijsten van kandidaten, over wie de stemming moet geschieden, zoals deze ter kennis van de kiezers worden gebracht.
2. De verdere inrichting van het bedieningspaneel wordt geregeld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen.

Artikel 58

1. De Minister draagt zorg, dat de stemmachines tijdig voor de verkiezing worden ingericht en vóór de aanvang van de stemming worden opgesteld in de aangewezen stemlokalen .
2. In het stemlokaal kan een apparaat aanwezig zijn, waarmede de kiezer kan worden geïnstrueerd in het gebruik van de stemmachine.

Artikel 59

Vóór de aanvang van de stemming gaat het stembureau na, of de stemmachine in de nultoestand staat en voor het gebruik gereed is.

Artikel 60

Al hetgeen overigens het gebruik van stemmachines betreft, wordt geregeld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen.

Artikel 61

1. Vóór acht uur des morgens, alvorens iemand tot deelneming aan de stemming wordt toegelaten, opent het stembureau tijdig de pakken met stembiljetten en stelt het aantal biljetten vast.
2. Vóór de aanvang der stemming sluit het stembureau de stembus, na zich overtuigd te hebben dat zij ledig is. Tijdens de stemming berust één der sleutels bij de voorzitter en de andere bij het oudste lid in jaren.

Artikel 62

Tot de stemming wordt slechts toegelaten hij die bevoegd is hier aan deel te nemen als kiezer voor zover hij in het bezit is van de voorgeschreven oproepingskaart en zich kan legitimeren door middel van hetzij:

- a. een geldige identiteitskaart, als bedoeld in de Landsverordening Identiteitskaarten (P.B. 1965, no.);
- b. een geldig paspoort;
- c. een geldig rijbewijs;
- d. enig ander bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen aan te wijzen geldig identiteitsbewijs.

Artikel 63

1. De kiezer overhandigt aan de voorzitter van het stembureau de oproepingskaart.
2. De voorzitter noemt duidelijk verstaanbaar het nummer waaronder de kiezer volgens de oproepingskaart in het afschrift van of uittreksel uit het kiezersregister voorkomt.
3. Het tweede lid van het stembureau noemt de naam, die in het afschrift van of uittreksel uit het kiezersregister bij het door de voorzitter genoemde nummer is vermeld. De voorzitter controleert de naam aan de hand van de oproepingskaart.
4. Het tweede lid van het stembureau houdt, door in het afschrift van of uittreksel uit het kiezersregister naast de naam van de kiezer zijn paraaf te stellen, aantekening dat deze zich heeft aangemeld.
5. Vervolgens overhandigt de voorzitter aan de kiezer een stembiljet, dat zodanig is dichtgevouwen, dat de handtekening van de voorzitter van het hoofdstembureau zichtbaar is.
6. De voorzitter houdt aantekening van het aantal uitgereikte stembiljetten, alsmede van het aantal kiezers, dat weigert een stembiljet in ontvangst te nemen.
7. Indien een stemmachine wordt gebezigd, wordt de kiezer door de voorzitter toegelaten tot het gebruik van de machine voor het uitbrengen van zijn stem. De machine wordt daartoe door het derde lid van het stembureau op aanwijzing van de voorzitter door middel van een knop of hefboom in gereedheid gebracht.
8. De voorzitter houdt aantekening van het aantal kiezers dat weigert de stemmachine te gebruiken.

Artikel 64

1. De kiezer begeeft zich na ontvangst van het stembiljet onverwijld naar een niet in gebruik zijnde stemhokje en stemt door met potlood rood te maken één wit stipje, gesteld in het stemvak vóór de naam van de kandidaat zijner keuze.
2. Daarna vouwt hij het stembiljet dicht op zodanige wijze dat de namen der kandidaten niet zichtbaar zijn en begeeft zich daarmee onmiddellijk naar de stembus.
3. Het derde lid van het stembureau overtuigt zich, zonder het stembiljet in handen te nemen, dat dit de handtekening van de voorzitter van het hoofdstembureau draagt en doet de kiezer het stembiljet in de stembus steken. Hij houdt aantekening van het aantal in de stembus gestoken stembiljetten.

Artikel 65

1. Indien de kiezer zich bij het invullen van zijn stembiljet vergist, geeft hij dit aan de voorzitter terug. Deze verstrekt hem op zijn verzoek éénmaal een nieuw biljet.
2. De teruggegeven stembiljetten worden door de voorzitter onmiddellijk onbruikbaar gemaakt door het stempelen van het woord "onbruikbaar" op de beide zijden van het stembiljet.

Artikel 66

Wanneer bij het stembureau blijkt dat een kiezer uit hoofde van zijn lichamelijke gesteldheid hulp behoeft, kan deze zich doen bijstaan.

Artikel 67

1. De kiezer die na waarschuwing de wettelijke voorschriften omtrent de stemming niet opvolgt, wordt niet tot de stembus toegelaten en is verplicht het stembiljet, zo hem dit reeds overhandigd is, terug te geven.
2. De tot de stembus toegelaten kiezer die weigert het stembiljet in de bus te steken, is verplicht dit terug te geven.
3. Het tweede lid van artikel 65 is van toepassing.
4. Weigert een kiezer het stembiljet terug te geven, dan houdt de voorzitter daarvan aantekening met vermelding van de naam en het nummer, zoals deze op de oproepingskaart voorkomen.
5. Indien een stemmachine wordt gebezigd, wordt de kiezer, die na waarschuwing de wettelijke voorschriften niet opvolgt, van het gebruik dan wel van het verder gebruik van de machine

uitgesloten.

6. Indien een kiezer de machine instelt op een bepaalde kandidaat, doch zich verwijderd zonder zijn stem te hebben vastgelegd, wordt de machine door het derde lid van het stembureau in de beginstand teruggebracht, zonder dat hij daarbij de handelingen verricht, welke voor het vastleggen van een stem vereist zijn.

Artikel 68

1. Gedurende de tijd, dat het stembureau zitting houdt, zijn de kiezers bevoegd in de voor het publiek bestemde ruimte van het stemlokaal te vertoeven, voor zover de orde daardoor niet wordt verstoord en de voortgang der stemming niet wordt belemmerd.
2. De kiezers verschijnen daar ongewapend, tenzij zij behoren tot de gewapende macht of een wapen bij zich hebben, dat behoort tot hun ambtskleding of bij de kleding, door hen met vergunning van het boven hen gesteld openbaar gezag gedragen.
3. De in het stemlokaal aanwezige kiezers kunnen bezwaren inbrengen, zo de stemming niet overeenkomstig de wettelijke voorschriften geschiedt.
4. De bezwaren worden in het proces-verbaal van de zitting van het stembureau vermeld.

Artikel 69

1. De voorzitter is belast met de handhaving van de orde in het stemlokaal.
2. Niet dan op de dag der stemming gedane vordering en alleen tot bedwang van wanorde, mag enige gewapende macht in het stemlokaal of zijn toegangen worden geplaatst. De burgerlijke en militaire autoriteiten zijn gehouden aan daartoe door de voorzitter van het stembureau gedane vordering te voldoen.

Artikel 70

1. Bevindt het stembureau, dat wanorde in het stemlokaal of zijn toegangen de behoorlijke voortgang der stemming onmogelijk maakt, dan wordt dit door de voorzitter verklaard. De stemming kan daarop aanstonds geschorst en tot de volgende dag des voormiddags acht uur verdaagd worden.
2. De sleuf van de stembus wordt onmiddellijk in tegenwoordigheid van de in het stemlokaal aanwezige kiezers gesloten, waarna de stembus wordt verzegeld.
3. Indien een stemmachine wordt gebezigd dan wel de stemmachine onbruikbaar blijkt te zijn wordt het afgesloten of vergrendeld en is het eerste lid van overeenkomstige toepassing.
4. Aan de deur van het stemlokaal wordt een kennisgeving bevestigd dat de stemming is geschorst tot de volgende dag des voormiddags acht uur.
5. Wanneer een stemmachine onbruikbaar blijkt te zijn of wordt gedurende de stemming is het eerste lid van overeenkomstige toepassing.
6. Indien het vijfde lid toepassing heeft gevonden worden de reeds uitgebrachte stemmen van de onbruikbaar verklaarde stemmachine samen geteld met de uitgebrachte stemmen van de vervangende stemmachine.

Artikel 71

1. Indien door onvoorziene omstandigheden de stemming in meerdere stemdistricten onmogelijk wordt gemaakt of geen normale doorgang kan vinden, dan wordt dit door de voorzitter van het hoofdstembureau verklaard. De verkiezing wordt dan uitgesteld tot een nader door de minister te bepalen datum.
2. De leden 2 en 3 van artikel 70 zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel 72

1. Vervolgens worden in afzonderlijke, te verzegelen pakken gesloten:
 - a. de sleutels waarmee de stembus of stemmachine is afgesloten;
 - b. de niet gebruikte stembiljetten;

- c. de teruggegeven en onbruikbaar gemaakte stembiljetten;
 - d. de ingeleverde oproepingskaarten;
 - e. het afschrift van of uittreksel uit het kiezersregister.
2. Van de geschorste zitting wordt proces-verbaal opemaakt, waarin van de in het eerste lid bedoelde verrichtingen tevens melding wordt gemaakt.
 3. De vorm en de inrichting van dit proces-verbaal wordt geregeld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen.

Artikel 73

1. De voorzitter zendt ten spoedigste bericht van de schorsing der stemming aan de Minister.
2. Onmiddellijk na ondertekening van het procesverbaal wordt dit met de stembus dan wel de stemmachine en de verzegelde pakken door de voorzitter aan de minister ter bewaring overgegeven.
3. Op de dag waarop de stemming wordt hervat stelt de minister tijdig vóór de aanvang der stemming de ingevolge het vorige lid aan hem overgegeven stembus dan wel de stemmachine en pakken ter beschikking van het stembureau.
4. Tijdig vóór de aanvang van de hervatte stemming opent het stembureau de pakken en stelt het aantal biljetten opnieuw vast.
5. Voor deze stemming worden andere stembussen gebezigd.
6. Indien de stemming tot de volgende dag wordt geschorst wordt deze hervat des voormiddags acht uur en voortgezet tot des namiddags zeven uur.

Artikel 74

1. Zodra de voor de stemming bepaalde tijd verstreken is, wordt dit door de voorzitter aangekondigd en worden alleen de op het ogenblik dezer aankondiging in of aan de deur van het stemlokaal aanwezige kiezers nog tot de stemming toegelaten. Nadat de laatste dezer kiezers heeft gestemd, wordt de sleuf van de stembus gesloten.
2. Indien een stemmachine wordt gebezigd, wordt alsdan door de voorzitter de knop of hefboom, door middel waarvan de machine voor het gebruik door de kiezer in gereedheid wordt gebracht, afgesloten of vergrendeld.
3. Onmiddellijk nadat de stemming is geëindigd, stelt het stembureau vast:
 - a. het aantal kiezers, dat zich heeft aangemeld;
 - b. het aantal uitgereikte stembiljetten;
 - c. het aantal in de stembus gestoken stembiljetten;
 - d. het aantal kiezers, dat geweigerd heeft een stembiljet in ontvangst te nemen;
 - e. het aantal teruggegeven en onbruikbaar gemaakte stembiljetten;
 - f. het aantal niet gebruikte stembiljetten.
4. Indien een stemmachine wordt gebezigd, stelt het stembureau onverwijld vast:
 - a. het aantal kiezers, dat zich heeft aangemeld;
 - b. het aantal kiezers, dat gebruik heeft gemaakt van de stemmachine;
 - c. het aantal kiezers, dat het gebruik van de stemmachine heeft geweigerd.
5. De aantallen, bedoeld in het derde dan wel in het vierde lid, worden door de voorzitter aan de aanwezige kiezers bekendgemaakt.

Artikel 75

1. Door het stembureau wordt vervolgens op het afschrift van of uittreksel uit het kiezersregister het aantal daarop gestelde parafen vermeld en gewaarmerkt. Dit afschrift of uittreksel wordt in een afzonderlijk te verzegelen pak gesloten.
2. Tenslotte worden op overeenkomstige wijze ingepakt:
 - a. de niet gebruikte stembiljetten;
 - b. de teruggegeven en onbruikbaar gemaakte stembiljetten;
 - c. de ingeleverde oproepingskaarten.
3. Indien een stemmachine wordt gebezigd, wordt nadat overeenkomstig het eerste en tweede lid, onder c, is gehandeld, de stemmachine afgesloten en afgegrendeld.

Artikel 76

1. Onmiddellijk na de in het vorig artikel voorgeschreven verzegeling wordt de stembus geopend.
2. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid kan het stembureau tussen de verzegeling en de opening der stembus een tijdruimte laten van ten hoogste een uur, mits het stemlokaal niet verlatende en de stembus onder zijn toezicht houdende.
3. Indien van deze bevoegdheid gebruik is gemaakt, wordt hiervan en van het voldoen aan de daarvoor gestelde voorwaarde aantekening gehouden in het proces-verbaal der stemming.

Artikel 77

De stembiljetten worden doorengemengd, geteld en hun aantal wordt vergeleken met het getal der kiezers, die aan de stemming hebben deelgenomen.

Artikel 78

1. De leden van het stembureau openen de stembiljetten en voegen deze lijstgewijze bijeen. Zij kunnen zich bij deze werkzaamheden doen bijstaan door de Plaatsvervangende leden.
2. Vervolgens doet de voorzitter lijstgewijze ten aanzien van elk stembiljet mededeling van de naam van de kandidaat op wie een stem is uitgebracht.
3. De beide andere leden houden aantekening van iedere uitgebrachte stem, nadat de oudste van hen het stembiljet heeft gezien.

Artikel 79

Het stembureau stelt ten aanzien van iedere lijst vast:

- a. het aantal der op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen;
- b. de som van de aantallen stemmen bedoeld onder a.

Artikel 80

1. Van onwaarde zijn andere stembiljetten dan die, welke volgens deze landsverordening en de tot haar uitvoering gegeven voorschriften mogen worden gebruikt.
2. Voorts zijn van onwaarde de stembiljetten:
 - a. waarop in geen stemvak het witte stipje rood is gemaakt;
 - b. waarop in meer dan één stemvak het witte stipje rood is gemaakt;
 - c. waarop de kiezer zijn stem heeft uitgebracht anders dan met rood potlood;
 - d. waarop bijvoegingen zijn geplaatst of die een aanduiding van de kiezer bevatten;
 - e. welke niet zijn voorzien van de voorgeschreven handtekening.
3. Onder bijvoegingen worden niet begrepen punten, strepen, vlakken, nagelindrukken, vouwen, scheuren, gaten en vlekken.
4. Het ten dele rood maken van het witte stipje in het stemvak vóór de naam van een kandidaat wordt met het rood maken ervan gelijkgesteld, indien dit kennelijk met de bedoeling van de kiezer overeenstemt; het wordt geacht niet te zijn geschied, indien zulks kennelijk niet het geval is.

Artikel 81

1. Het stembureau beslist met in achtneming van het vorige artikel, over de waarde van het stembiljet terstond nadat de voorzitter daarvan inzage heeft genomen.
2. De voorzitter maakt de reden van ongeldigverklaring en van twijfel over de geldigheid alsmede de beslissing daaromtrent onmiddellijk bekend.
3. De beide andere leden houden aantekening van elk geldig verklaard stembiljet.
4. Indien één der in het lokaal aanwezige kiezers dit verlangt, moet het biljet worden vertoond. De

kiezers kunnen bezwaren tegen de genomen beslissing inbrengen.

Artikel 82

1. Terstond nadat de stemmen zijn opgenomen, maakt de voorzitter ten aanzien van iedere lijst bekend zowel het aantal der op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen, als het gezamenlijk aantal uitgebrachte stemmen. Door de in de lokaal aanwezige kiezers kunnen bezwaren worden ingebracht.
2. Vervolgens worden de van onwaarde verklaarde stembiljetten in een te verzegelen pak gesloten. Op dit pak worden vermeld het nummer van het stemdistrict en het aantal stembiljetten dat het pak inhoudt.
3. Daarop worden de geldige stembiljetten, lijstgewijze gerangschikt, in een of meer te verzegelen pakken gesloten.
4. Op ieder pak in het vorige lid bedoeld worden vermeld het nummer van het stemdistrict en het aantal stembiljetten dat het pak inhoudt alsmede, indien de biljetten in meer dan een pak worden ingesloten, de nummers van de lijsten op welke de ingesloten biljetten betrekking hebben.

Artikel 83

1. Indien een stemmachine wordt gebezigd, doet de voorzitter na de in artikel 75 voorgescreven verzegeling, lijstgewijs mededeling van het aantal der op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen.
2. Het stembureau stelt ten aanzien van iedere lijst vast de som van de aantallen stemmen uitgebracht op de op die lijst voorkomende kandidaten. De voorzitter doet hiervan mededeling. Door de in de lokaal aanwezige kiezers kunnen bezwaren worden ingebracht.
3. De sleutel wordt in een te verzegelen enveloppe gesloten.

Artikel 84

1. Nadat alle werkzaamheden, in het vorige artikel vermeld, zijn beëindigd, wordt aanstonds proces-verbaal in tweevoud opgemaakt van de stemming en van de stemopneming. Alle ingebrachte bezwaren worden in het proces-verbaal vermeld.
2. Het proces-verbaal wordt door alle leden van het stembureau getekend.

Artikel 85

Het proces-verbaal, de stemmachines en de verzegelde pakken als bedoeld in de artikelen 75, 82 en 83 worden door de voorzitter of een door deze aan te wijzen lid van het stembureau naar de voorzitter van het hoofdstem bureau overgebracht.

VII. De vaststelling van de uitslag der verkiezing

Artikel 86

1. Het hoofdstembureau houdt op de vijfde dag na die der stemming des voormiddags te tien uur een zitting.
2. Gedurende de tijd dat het hoofdstembureau zitting houdt zijn de kiezers bevoegd in de voor het publiek bestemde ruimte van het zittingslokaal te vertoeven, voor zover de orde daardoor niet wordt verstoord en de voortgang der werkzaamheden niet wordt belemmerd.
3. De kiezers verschijnen daar ongewapend, tenzij zij behoren tot de gewapende macht of een wapen bij zich hebben, dat behoort tot hun ambtskleding of bij de kleding, door hen met vergunning van het boven hen gesteld openbaar gezag gedragen.

Artikel 87

1. De voorzitter is belast met de handhaving van de orde in het zittingslokaal.
2. Niet dan op zijn op de dag der zitting gedane vordering en alleen tot bedwang van wanorde mag

enige gewapende macht in het zittingslokaal of zijn toegangen worden geplaatst. De burgerlijke en militaire autoriteiten zijn gehouden aan een daartoe door de voorzitter van het hoofdstembureau gedane vordering te voldoen.

Artikel 88

1. Het hoofdstembureau kan op de in artikel 86 genoemde zitting hetzij ambtshalve, hetzij naar aanleiding van een met opgave van redenen gedaan verzoek van één of meer kiezers een nieuwe opneming van stembiljetten zowel uit alle als uit één of meer stemdistricten bevelen.
2. Het hoofdstembureau gaat alsdan onmiddellijk tot deze opneming over. Het is bevoegd daartoe de verzegelde pakken te openen en de inhoud te vergelijken met de processen-verbaal der stembureaus.
3. Bij deze opneming zijn de artikelen 74 tot en met 84 voor zoveel nodig van overeenkomstige toepassing.

Artikel 89

1. Het hoofdstembureau stelt ten aanzien van iedere lijst vast:
 - a. het aantal der op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen;
 - b. de som van de aantallen stemmen, bedoeld onder a. Deze som wordt stemcijfer genoemd.
2. De voorzitter maakt de aldus verkregen uitkomsten bekend.
3. Door de in het lokaal aanwezige kiezers kunnen bezwaren worden ingebracht.

Artikel 90

1. Nadat alle werkzaamheden zijn beëindigd, wordt daarvan aanstonds proces-verbaal opgemaakt. Alle ingebrachte bezwaren worden in het proces-verbaal vermeld.
2. Het proces-verbaal wordt door alle ter zitting aanwezige leden van het hoofdstembureau getekend.

Artikel 91

1. De voorzitter doet terstond het proces-verbaal der zitting van het hoofdstembureau ten burele van het bevolkingsregister voor een ieder ter inzage nederleggen.
2. Hij vernietigt, nadat het hoofdstembureau de uitslag der verkiezing heeft vastgesteld en over de toelating der gekozenen is beslist, de verzegelde pakken.
3. Na afloop van de tijd waarvoor de verkiezing is geschied, vernietigt hij desgewenst de processen-verbaal der stembureaus.
4. Van de vernietiging ingevolge beide voorgaande leden wordt proces-verbaal opgemaakt.

Artikel 92

1. De verzegeling, in de artikelen 70, 71, 75 en 82 voorgeschreven, geschiedt met als zegel het wapen van het land Curaçao.
2. Bij verzegeling van de stembus wordt het bedoelde zegel afgedrukt op een stuk stevig band, hetwelk na toedrukken van de sleuf van de stembus, hier overgelegd en door de oogjes der bus getrokken zijnde, met de einden op het deksel, door het bedoelde zegel bevestigd wordt. Onder het band, ter plaatse waar het zegel moet worden afgedrukt, wordt een stukje papier gelegd.

Artikel 93

1. Indien op de kandidatenlijst of lijsten evenveel kandidaten voorkomen als plaatsen te vervullen zijn, verklaart het hoofdstembureau alle kandidaten gekozen, zodra de termijn van beroep, bepaald in artikel 30 eerste lid, is verstreken of, in geval van beroep, zodra de beslissing van de rechter ingevolge artikel 32, tweede lid aan het hoofdstembureau is medegedeeld.
2. Is slechts één lijst ingeleverd of is tengevolge van het ongeldig verklaren van kandidatenlijsten slechts één geldige lijst overgebleven en komen daarop meer kandidaten voor dan plaatsen te vervullen zijn, dan verklaart het hoofdstembureau, zodra de in het eerste lid

bedoelde termijn is verstreken of de daar bedoelde beslissing aan het hoofdstembureau is medegedeeld, zoveel van de kandidaten gekozen, in de volgorde, waarin zij op de lijst voorkomen, als plaatsen te vervullen zijn.

3. Indien geen kandidatenlijsten zijn ingeleverd of op de ingeleverde kandidatenlijsten minder kandidaten voorkomen dan plaatsen te vervullen zijn, verklaart het hoofdstembureau, zodra de tijd voor de indiening van de kandidatenlijsten is verstreken, dat niemand is gekozen.
4. Indien, tengevolge van het ongeldig verklaren van lijsten of het daarvan schrappen van kandidaten, geen geldige lijst overblijft, of op de geldige lijst(en) (te zamen) minder kandidaten voorkomen dan plaatsen te vervullen zijn, verklaart het hoofdstembureau, zodra de in het eerste lid bedoeld termijn is verstreken of de daar bedoelde beslissing aan het hoofdstembureau is medegedeeld, dat niemand is gekozen.
5. Het hoofdstembureau maakt van een en ander onmiddellijk proces-verbaal op, dat wordt openbaar gemaakt door nederlegging ter inzage voor een ieder ten burele van het bevolkingsregister. Van de nederlegging van het proces-verbaal geschiedt tegelijk openbare kennisgeving. De artikelen 105 en 106 zijn van overeenkomstige toepassing.
6. In de gevallen, bedoeld in het derde en het vierde lid heeft op de veertiende dag na de dagtekening van het proces-verbaal, vermeldende dat niemand is gekozen, opnieuw kandidaatstelling plaats.

Artikel 94

Zo spoedig mogelijk na de in artikel 86 bedoelde zitting stelt het hoofdstembureau de uitslag der verkiezing bij besluit vast.

Artikel 95

1. Het hoofdstembureau deelt de som der stemcijfers van alle lijsten door het aantal te vervullen plaatsen.
2. Het aldus verkregen quotiënt wordt kiesdeler genoemd.
3. Even zovele malen als de kiesdeler is begrepen in het stemcijfer ener lijst, wordt aan die lijst een der te vervullen plaatsen toegekend.

Artikel 96

1. Van de plaatsen welke na toepassing van artikel 95 nog te vervullen zijn, wordt achtereenvolgens telkens een toegekend aan de lijst, welke na toekenning der plaats het grootste gemiddelde aantal stemmen per toegekende plaats zou aanwijzen. Indien gemiddelden gelijk zijn, beslist het lot.
2. Bij deze toekenning komen niet in aanmerking lijsten, waarvan het stemcijfer lager is dan de kiesdeler.
3. Indien aan een lijst één of meer plaatsen zouden moeten worden toegekend boven het aantal harer kandidaten, worden de overblijvende plaats of plaatsen aan één of meer der andere lijsten toegekend, door voortzetting van de toepassing van het eerste lid van dit artikel.
4. In afwijking van het tweede lid, komen ingeval geen van de lijsten de kiesdeler heeft behaald, in aanmerking voor toekenning alleen lijsten, waarvan het stemcijfer tenminste 75 percent van de kiesdeler is. Indien het stemcijfer van elke lijst minder is dan 75 percent van de kiesdeler, komen voor toekenning alleen in aanmerking de lijsten, waarvan het stemcijfer hoger is dan 50% van de kiesdeler.

Artikel 97

1. Het hoofdstembureau deelt het stemcijfer der lijst door het aantal aan de lijst toegekende plaatsen.
2. Het aldus verkregen quotiënt wordt lijstkiesdeler genoemd.

Artikel 98

1. Ter vervulling van de aan iedere lijst toegekende plaatsen zijn gekozen de kandidaten der lijst, die een aantal stemmen hebben verkregen gelijk aan de lijstkiesdeler.
2. Ter bepaling van het aantal stemmen, door ieder van de op een lijst geplaatste kandidaten verkregen, worden eerst de stemmen, die boven het aan de lijstkiesdeler gelijk aantal op een kandidaat of kandidaten der lijst zijn uitgebracht, overgedragen op de kandidaten der lijst, op wie een aantal stemmen kleiner dan de lijstkiesdeler of geen stem is uitgebracht, in die voege, dat voor zover het aantal over te dragen stemmen dit toelaat, aan ieder van deze kandidaten in de volgorde waarin zij op de lijst voorkomen, zoveel van die stemmen worden toegekend als het aantal der op hen uitgebrachte stemmen minder bedraagt dan de lijstkiesdeler. Overgedragen stemmen worden geacht uitgebracht te zijn op de kandidaat op wie zij overgedragen zijn.

Artikel 99

1. Hebben minder kandidaten ener lijst dan plaatsen aan die lijst zijn toegekend het aantal stemmen gelijk aan de lijstkiesdeler verkregen, dan zijn, ter vervulling van de overblijvende plaatsen, diegenen van de overige kandidaten der lijst gekozen, die de meeste stemmen hebben verkregen, voor zover die kandidaten een aantal stemmen hebben verkregen groter dan de helft van de lijstdeler.
2. Hebben minder kandidaten dan aldus plaatsen zijn te vervullen een aantal stemmen verkregen groter dan de helft van de lijstkiesdeler, dan worden de alsnog te vervullen plaatsen toegekend aan de in de volgorde hoogst geplaatste nog niet gekozen kandidaten der lijst.

Artikel 100

1. Heeft geen enkele kandidaat ener lijst het aantal stemmen gelijk aan de lijstkiesdeler verkregen, dan zijn, ter vervulling van de aan die lijst toegekende plaatsen, diegenen van de kandidaten der lijst gekozen, die de meeste stemmen hebben verkregen, voor zover die kandidaten een aantal stemmen hebben verkregen groter dan de helft van de lijstkiesdeler.
2. Hebben minder kandidaten dan plaatsen zijn te vervullen een aantal stemmen verkregen groter dan de helft van de lijstkiesdeler, dan worden de alsnog te vervullen plaatsen toegekend aan de in de volgorde hoogst geplaatste nog niet gekozen kandidaten der lijst.

Artikel 101

Voor zover kandidaten een gelijk aantal stemmen verkregen, beslist de volgorde der lijst.

Artikel 102

Blijkt bij de vaststelling van de uitslag der verkiezing een kandidaat overleden, dan wordt zijn naam buiten rekening gelaten.

Artikel 103

1. Het hoofdstembureau rangschikt ten aanzien van iedere lijst de daarop voorkomende kandidaten in zodanige volgorde, dat bovenaan komen te staan de kandidaten, die het aantal stemmen vereist om gekozen te zijn hebben verkregen, in de volgorde van de lijst.
2. Vervolgens worden de kandidaten, die niet het aantal stemmen vereist om gekozen te zijn hebben verkregen, zodanig gerangschikt, dat eerst komen, in de volgorde van het door ieder van hen verkregen aantal stemmen, de kandidaten, die een aantal stemmen verkregen groter dan de helft van de lijstkiesdeler, en daarna de overige in de volgorde van de lijst.
3. Voor zover de kandidaten een gelijk aantal stemmen hebben verkregen, beslist de volgorde der lijst.

Artikel 104

De voorzitter van het hoofdstembureau maakt de uitslag der verkiezing zo spoedig mogelijk bekend in een zitting, ten aanzien waarvan van toepassing zijn de artikelen 86, tweede en derde lid, 87,89, derde lid en 90.

Artikel 105

Het besluit waarbij de uitslag der verkiezing is vastgesteld, wordt openbaar gemaakt door opneming in het blad waarin van overheidswege de officiële berichten worden geplaatst, en neerlegging ter inzage voor een ieder ten burele van het bevolkings-register. Van deze nederlegging geschiedt tegelijk openbare kennisgeving.

Artikel 106

De voorzitter van het hoofdstembureau doet afschriften van de navolgende stukken aan de Staten toekomen:

- a. de processen-verbaal van de zittingen der stembureaus;
- b. het proces-verbaal van de zitting van het hoofdstembureau als bedoeld in artikel 90;
- c. het proces-verbaal van de zitting van het hoofdstembureau als bedoeld in artikel 93;
- d. het besluit van het hoofdstembureau als bedoeld in artikel 94;
- e. het proces-verbaal van de zitting van het hoofdstembureau als bedoeld in artikel 104.

VIII. Het onderzoek der geloofsbrieven en de toelating der gekozen verklaarden

Artikel 107

De voorzitter van het hoofdstembureau geeft de gekozene kennis van zijn verkiezing bij een door hem ondertekende brief, welke in tweevoud binnen drie dagen na de vaststelling van de uitslag der verkiezing of na de gekozenverklaring aangetekend wordt toegezonden of tegen gedagtekend ontvangstbewijs wordt uitgereikt. De brief wordt toegezonden aan het adres van de gekozene, vermeld bij de kandidaatstelling, of, zo de gekozene daarna een ander adres heeft opgegeven, aan dat adres.

Artikel 108

1. De gekozene geeft binnen vijf dagen na het bekomen van de kennisgeving een gedagtekend bewijs van ontvangst daarvan af.
2. Binnen twee weken na de dagtekening van de kennisgeving van verkiezing moet bij de voorzitter van het hoofdstembureau bij brief of telegrafisch mededeling zijn ontvangen of gekozene de verkiezing aanneemt. Is binnen de tijd de mededeling niet ontvangen, dan wordt hij geacht de verkiezing niet aan te nemen. Van het niet aannemen van de verkiezing wordt door de voorzitter mededeling gedaan aan de Staten.
3. De voorzitter geeft van de ontvangst van de mededeling van aanneming der verkiezing onverwijld bericht aan de gekozene en aan de Staten. Het bericht aan de gekozene wordt in tweevoud gezonden.
4. Dit bericht en de kennisgeving voorgeschreven in het vorige artikel, strekken de gekozene tot geloofsbrief.

Artikel 109

1. De geloofsbrief moet door de gekozene binnen drie weken na de dagtekening van de kennisgeving van verkiezing bij de Staten worden ingezonden.
2. Is de geloofsbrief niet binnen de in het vorige lid bepaalde termijn ingezonden, dan wordt de plaats geacht op de eerste dag na afloop van die termijn opnieuw te zijn opengevallen. De voorzitter van de Staten geeft hiervan onverwijld kennis aan het hoofdstembureau.

Artikel 110

1. De gekozene legt tegelijkertijd met de geloofsbrief aan de Staten over een door hem ondertekende verklaring, vermeldende alle openbare betrekkingen die hij bekleedt en alle betrekkingen in dienst van het land, die hij en zijn echtgenote bekleden.
2. Indien de gekozene niet reeds eerder als lid van de Staten is toegelaten, legt hij tevens over een uittreksel uit het geboorteregister of bij gemis daarvan, een akte van bekendheid, waaruit datum en plaats van zijn geboorte blijken.

3. De Minister legt aan de Staten over een door hem ondertekende verklaring, getuigende, dat de gekozenen ingezetene is van het land.

Artikel 111

1. De Staten onderzoeken de geloofsbrieven en beslissen de geschillen welke aangaande die geloofsbrieven of de verkiezing rijzen.
2. Het onderzoek der geloofsbrieven strekt zich niet uit tot de geldigheid van de lijsten, zoals zij door het hoofdstembureau zijn openbaar gemaakt.
3. Het onderzoek van de geloofsbrief van hem, die gekozen verklaard is ingevolge het bepaalde bij artikel 119, strekt zich niet tot punten, rakende de geldigheid der stemming.

Artikel 112

De ongeldigheid van de stemming in één of meer stembedistricten of een onjuistheid in de vaststelling van de uitslag der verkiezing staat niet in de weg aan de toelating van de leden, op wier verkiezing de ongeldigheid of onjuistheid geen invloed kan hebben gehad, en, in geval van ongeldigheid van stemming, de nieuwe stemming geen invloed kan hebben.

Artikel 113

1. Indien de Staten besluiten tot niet toelating van één of meer gekozenen wegens de ongeldigheid van de stemming in één of meer stembedistricten, geeft de voorzitter daarvan onverwijld kennis aan het Minister.
2. Binnen een maand, nadat deze kennisgeving is ontvangen, vindt in de in het vorige lid bedoelde stembedistricten een nieuwe stemming plaats en wordt de uitslag der verkiezing opnieuw vastgesteld.
3. Bij deze vaststelling blijft hij, die reeds als lid van de Staten toegelaten, gekozen verklaard, ook indien mocht blijken, dat dit ten onrechte is geschied. Tegenover hem valt dan af de kandidaat, die, in dien de toegelatene niet gekozen ware verklaard, gekozen zou zijn.

Artikel 114

1. Aan de in het vorig artikel bedoelde stemming zijn die kiezers bevoegd deel te nemen wier namen voorkomen in het afschrift van of uittreksel uit het kiezersregister, bedoeld in het eerste lid onder a van artikel 49.
2. Het in het vorige lid bepaalde is niet van toepassing ten aanzien van de kiezers, die, hoewel voorkomende op het in dat lid bedoelde afschrift of uittreksel, niet aan de ongeldig verklaarde stemming hebben deelgenomen.

Artikel 115

Indien de Staten besluiten om één of meer gekozenen wegens de onjuistheid van de vaststelling van de uitslag der verkiezing niet toe te laten, wordt daarvan door de voorzitter onverwijld kennis gegeven aan het hoofdstembureau.

Artikel 116

1. Binnen acht dagen, nadat de kennisgeving bedoeld in het vorig artikel is ontvangen, houdt het hoofdstembureau een voor de kiezers toegankelijke zitting en stelt met inachtneming van de in het vorige artikel bedoelde beslissing de uitslag van de verkiezing voor zover nodig opnieuw vast.
2. Het onderzoek van de geloofsbrief van de aldus nieuw gekozen verklaarde strekt zich niet uit tot punten, rakende de geldigheid van de stemming.
3. De artikelen 91, eerste lid, 104 tot en met 106 vinden overeenkomstige toepassing.

Artikel 117

Indien de Staten besluiten de gekozene niet als lid toe te laten, op grond, dat deze niet voldoet aan de vereisten voor het lidmaatschap of dat hij een met het lidmaatschap onverenigbare betrekking bekleedt, wordt daarvan door de voorzitter onverwijld kennis gegeven aan het hoofdstembureau.

Artikel 118

Op het besluit tot verkiezing is het gestelde in de artikelen 113, 115 en 117 bepaalde eerst van toepassing, wanneer het besluit van de Staten onherroepelijk is geworden.

Artikel 119

Wanneer de gekozene zijn verkiezing niet aanneemt of wanneer overigens, anders dan bij de vaststelling van de uitslag van een verkiezing, in een opengevallen of open te vallen plaats moet worden voorzien, verklaart de voorzitter van het hoofdstembureau bij een door hem met redenen omkleed besluit binnen acht dagen nadat dit te zijner kennis is gekomen, gekozen de kandidaat, die voorkomt op de lijst, waarop hij wiens plaats is opengevallen of zal openvallen is gekozen en die in de volgorde, bedoeld in artikel 103 het hoogste op de lijst is geplaatst, of, indien artikel 93 toepassing heeft gevonden, naar de volgorde der kandidaten op de lijst, voor verkiezing in aanmerking komt.

Artikel 120

Bij toepassing van artikel 119 wordt buiten rekening gelaten de kandidaat:

- a. die is overleden;
- b. wiens vacature vervuld wordt;
- c. die in de vacature gekozen is verklaard, maar schriftelijk verklaard heeft of ingevolge het tweede lid artikel 108 geacht wordt de verkiezing niet aan te nemen;
- d. die lid is van de staten of als zodanig gekozen is verklaard, terwijl over zijn toelating als lid nog niet is beslist;
- e. van wie door de voorzitter van het hoofdstembureau een schriftelijke verklaring is ontvangen, dat hij voor verkiezing niet in aanmerking wenst te komen.

Artikel 121

Indien ook de kandidaat die gekozen verklaard is in de plaats van hem die zijn verkiezing niet heeft aangenomen de verkiezing niet aanneemt, wordt mede buiten rekening gelaten de naam van de eerstgekozen kandidaat, en, bij verdere toepassing van het voorgaande artikelen, bovendien de naam van iedere volgende gekozen kandidaat, die zijn verkiezing niet heeft aangenomen.

Artikel 122

Op het besluit tot verkiezing is het gestelde in de artikelen 105 en 106 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 123

1. Zodra blijkt, dat een lid van de Staten een der vereisten van het lidmaatschap niet bezit of dat hij een met het lidmaatschap onverenigbare betrekking vervult, houdt hij op lid te zijn.
2. De voorzitter van de Staten geeft hiervan onverwijld kennis aan de voorzitter van het hoofdstembureau.
3. Een overeenkomstige kennisgeving vindt plaats indien door het overlijden van een lid een plaats in de Staten is opengevallen.

Artikel 124

Een lid van de Staten, tot wiens toelating is besloten, kan te allen tijde zijn ontslag nemen. Hij bericht dit schriftelijk aan de voorzitter van de Staten. Deze geeft hiervan onverwijld kennis aan de voorzitter van het hoofdstembureau.

Artikel 125

1. Wanneer een lid van de Staten komt te verkeren in één van de gevallen, genoemd in 123, eerste lid, dan geeft hij hiervan kennis aan de Staten met vermelding van de reden.
2. Indien de kennisgeving niet is gedaan en de voorzitter van de Staten van oordeel is, dat een lid van de Staten verkeert in een van de gevallen, genoemd in het eerste lid van artikel 123, waarschuwt hij de belanghebbende. Indien de woonplaats en werkelijke verblijfplaats van de belanghebbende onbekend zijn, wordt deze waarschuwing opgenomen in het blad, waarin van Overheidswege de officiële berichten worden geplaatst.
3. Het staat de belanghebbende vrij de zaak binnen veertien dagen of, indien de waarschuwing wordt opgenomen in het vorig lid bedoeld blad, binnen drie weken, aan de beslissing der te Staten te onderwerpen. Deze termijn begint te lopen, hetzij op de dag na verzending der waarschuwing, hetzij op de dag na plaatsing er van in vorenbedoeld blad.

Artikel 126

1. Indien de Staten heeft besloten tot toelating van een gekozene, geeft de voorzitter daarvan onverwijld kennis aan:
 - a. de Gouverneur;
 - b. de voorzitter van het hoofdstembureau;
 - c. de toegelatene.
2. De toegelatene dient binnen vier weken na de dagtekening van de kennisgeving, in het eerste lid bedoeld, aan de Gouverneur het verzoek te doen tot afleggen van de eed (verklaring en belofte) als bedoeld in artikel 47 van de Staatsregeling.
3. De Gouverneur bepaalt de datum en het uur waarop de eed (verklaring en belofte) zal worden afgelegd en roept de toegelatene op om de eed (verklaring en belofte) af te leggen.
4. Indien de toegelatene het verzoek tot afleggen van de eed (verklaring en belofte) niet binnen de in het tweede lid bepaalde termijn heeft ingezonden of geen gehoor heeft gegeven aan de oproep om de eed (verklaring en belofte) te komen afleggen, wordt hiervan door of namens de Gouverneur onverwijld kennis gegeven aan de voorzitter van de Staten en de voorzitter van het hoofdstembureau. De vacature, waarin de toegelatene gekozen is verklaard, wordt dan geacht op de eerste dag na afloop van de in het tweede lid bepaalde termijn opnieuw te zijn opengevallen.
5. Het bepaalde in het vierde lid is niet van toepassing ten aanzien van de toegelatene die wegens lichamelijke gesteldheid niet in staat is de eed (verklaring en belofte) af te leggen, een en ander ter beoordeling van de voorzitter van de Staten .

IX. Strafbepalingen

Artikel 127

Hij die een stembiljet of een ondersteuningsbiljet namaakt of vervalst met het oogmerk om dit stembiljet of ondersteuningsbiljet als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

Artikel 128

Hij die opzettelijk als echt en onvervalst gebruikt of door anderen doet gebruiken een stembiljet of een ondersteuningsbiljet, dat hij zelf heeft nagemaakt of vervalst of waarvan de valsheid of vervalsing hem, toen hij dit ontving, bekend was, of dit met het oogmerk om het als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, in voorraad heeft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren.

Artikel 129

Hij die een stembiljet of een ondersteuningsbiljet voorhanden heeft met het oogmerk om dit wederrechtelijk te gebruiken, of door anderen te doen gebruiken, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren.

Artikel 130

Bij veroordeling wegens een der in de artikelen 127, 128 en 129 omschreven misdrijven worden:

- het stembiljet of een ondersteuningsbiljet;
 - het valse of vervalste stembiljet of ondersteuningsbiljet;
 - de stoffen of voorwerpen, uit hun aard bestemd tot het namaken of vervalsen van het stembiljet of ondersteuningsbiljet;
- voor zover daarmee het misdrijf is gepleegd of zij het voorwerp daarvan hebben uitgemaakt, verbeurd verklaard, ook indien zij niet aan de veroordeelde toebehoren.

Artikel 131

Bij veroordeling wegens een der in de artikelen 127, 128 en 129 omschreven misdrijven kan ontzetting van de in het eerste lid van artikel 32 onder 1° tot en met 4° van het Wetboek van Strafrecht van de Nederlandse Antillen vermelde rechten worden uitgesproken.

Artikelen 132

Met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van ten hoogste duizend gulden wordt gestraft hij, die een hem bij artikel 43 of 44 opgelegde verplichting niet nakomt.

Artikel 133

De voorzitter, de leden en de ter vervanging opgeroepen plaatsvervangende leden van het stembureau, die gedurende de zitting buiten noodzaak afwezig zijn, worden gestraft met een geldboete van ten hoogste honderd gulden.

Artikel 134

1. De kiezer, die niet voldoet aan de bij artikel 67 opgelegde verplichting tot teruggave van het stembiljet, wordt gestraft met een geldboete van ten hoogste driehonderd gulden of hechtenis van ten hoogste twaalf dagen.
2. De ondersteuner die niet voldoet aan de overeenkomstig artikel 67 opgelegde verplichting tot teruggave van het ondersteuningsbiljet wordt gestraft met een hechtenis van ten hoogste twaalf dagen of een geldboete van ten hoogste driehonderd gulden.

Artikel 135

De in de artikelen 132, 133 en 134 bedoelde strafbare feiten worden als overtredingen beschouwd.

X. Slot- en overgangsbepalingen

Artikel 136

1. Wanneer de in deze landsverordening bepaalde verrichtingen op een zaterdag, op een zondag of op een met de zondag gelijkgestelde feestdag vallen, of de daarin gestelde termijnen op een zaterdag, op een zondag of op een met de zondag gelijkgestelde feestdag aflopen, treedt de eerstvolgende dag, geen zaterdag, zondag of met de zondag gelijkgestelde feestdag zijnde, daarvoor in de plaats, behoudens ten aanzien van het gestelde in artikel 16, derde lid.
2. Voor zover de bepalingen van de tijd voor die verrichtingen aan het openbaar gezag is opgedragen, worden daarvoor geen zaterdagen, zondagen of met de zondag gelijkgestelde feestdagen aangewezen.

3. Met de zondag worden ten deze gelijkgesteld: de nieuwjaarsdag, de goede vrijdag, de christelijke tweede paasdag, de hemelvaartsdag, de carnavalsmaandag, de dag waarop de verjaardag des Konings officieel wordt gevierd, de dag waarop de dag van de arbeid (1 mei) officieel wordt gevierd, de Koninkrijksdag (15 december). de beide Kerstdagen en voorts iedere dag, die als zodanig bij landsbesluit wordt aangewezen.

Artikel 137

Verzoekschriften, beslissingen, uitspraken, kennisgevingen en alle andere stukken ingevolge deze landsverordening opgemaakt of ingediend, zijn vrij van het recht van zegel en van andere rechten of heffingen, voor zover elders niet anders is bepaald.

Artikel 138

De vorm en de inrichting van de krachtens deze landsverordening op te maken processen-verbaal en de ingevolge de artikelen 94 en 119 op te maken besluiten worden vastgesteld bij landsbesluit, houdende algemene maatregelen.

Artikel 138

1. Deze landsverordening kan worden aangehaald als "Kiesreglement Curaçao"
2. Deze landsverordening treedt in werking op het tijdstip waarop de Rijkswet wijziging Statuut in verband met de opheffing van de Nederlandse Antillen in werking treedt.

Bijlage behorende bij Eilandsverordening vaststelling diverse ontwerp-landsverordeningen land Curaçao (A.B. 2010 no. 87)

Landsverordening van de houdende
vaststelling van het kiesreglement Curaçao
(Kiesreglement Curaçao).

=====

Memorie van toelichting

=====

Inleidende opmerking

Het is de wens van de bevolking dat het land Curaçao bij de ingang van de nieuwe status voldoet aan de karakteristieken en beschikt over de waarborgen van de democratische rechtstaat, zoals die in de afgelopen jaren in de Nederlandse Antillen, zijn ontwikkeld. Deze karakteristieken en waarborgen behoren tot het politieke gedachtegoed van de Curaçaose bevolking.

Eén van de belangrijkste aspecten daarvan is het democratische ideaal: de eis dat belangrijke overheidsbeslissingen (landsverordeningen, begrotingen etc.) worden genomen door of met medewerking van de volksvertegenwoordiging, die gekozen is door middel van vrije, geheime verkiezingen en op basis van het algemeen kiesrecht.

Dit ideaal is in 1948 opgenomen in de Curaçaosche Staatsregeling van 1948 .

De aanvankelijke leeftijdseis voor de uitoefening van het kiesrecht van 25 jaar is in dat jaar verlaagd tot 23 jaar. In 1966 is deze leeftijd wederom verlaagd tot 21 jaren en uiteindelijk, in 1973, vastgesteld op 18 jaar.

Bedoelde beginselen zijn thans neergelegd in artikelen 6, 42 en 43 van de Staatsregeling van het Land Curaçao.

De bijgevoegde ontwerp-landsverordening dient ter uitwerking van de bepalingen van de Staatsregeling van het Land Curaçao.

Uitgangspunten van het ontwerp

Voor het opstellen van dit ontwerp is het Kiesreglement Eilandsraad van Curaçao (A.B. 2003, no. 19), als uitgangspunt gehanteerd. Bij het opstellen van het genoemde Kiesreglement is op zijn beurt aangesloten bij het Nederlands Antilliaanse Kiesreglement (P.B. 2001, no. 159). Mede in verband hiermee kan gesteld worden dat de essentiële onderdelen van het kiesrecht, zoals die thans voor de verkiezingen van de Staten van de Nederlandse Antillen en de verkiezingen voor de Eilandsraad van Curaçao gelden, vrijwel identiek zijn. Deze essentiële onderdelen worden ook voor het Land Curaçao in de onderhavige ontwerp landsverordening overgenomen. De bevolking heeft deze essentiële onderdelen geïnternaliseerd en is met het functioneren van dit stelsel vertrouwd.

Het gaat hier om de bepalingen met betrekking tot:

- a. de waarborging van het algemeen kiesrecht;

- b. de kandidaatstelling;
- c. het stelsel van evenredige vertegenwoordiging;
- d. de zetelverdeling over de kandidaten op de lijst;
- e. de taken en werkzaamheden van het hoofdstembureau;
- f. het onderzoek van de geloofbrieven van de nieuw verkozen leden van de Staten.

Ad. a. Zowel het actieve kiesrecht (recht om te kiezen) als het passieve kiesrecht (het recht om verkozen te worden) zijn in overeenstemming met de bepalingen van de Staatsregeling voorwerp van regeling in het voorliggende ontwerp.

De waarborg van het recht om te kunnen kiezen komt tot uitdrukking in de voorschriften met betrekking tot:

- de kiesgerechtigden en de van de uitoefening van het actief kiesrecht uitgesloten personen (art.4 en 5);
- de opdracht aan de verantwoordelijke Minister om zorg te dragen voor het kiesregister (art. 6);
- de koppeling aan de basis administratie en de regels met betrekking tot de gegevens die het register moet inhouden (artikelen 7 tot en met 9);
- de verkrijgbaarheid/openbaarheid van het kiesregister (artikel 10);
- het recht van een ieder om bij het Gerecht in Eerste Aanleg aanvulling en verbetering te verzoeken van het kiesregister (artikelen 11 en 12), annex de wettelijke verplichting van de minister om het register aan te passen aan de beslissing van de rechter (art.13);
- de oproep om aan de verkiezing deel te nemen (artikel 38, eerste lid) en het recht om, mits voldoende geïdentificeerd, toch de stem uit te brengen indien er geen oproep is ontvangen of in geval van een in het ongereede geraakte oproepingskaart (art.38, vierde lid).

Het recht om verkozen te worden komt onder meer tot uitdrukking in de in Hoofdstuk V van de voorliggende ontwerp landsverordening opgenomen vrij strikte regels met betrekking tot:

- de kandidatenlijsten;
- de ondersteuning van de lijsten, de toetsingsgronden van de ondersteuning;
- de beperkte gronden om een kandidaat van de kandidatenlijst te schrappen;
- rechtsbescherming tegen de beslissingen van het hoofdstembureau met betrekking tot de laatste twee genoemde gevallen.

b. Voor de kandidaatstelling geldt thans en zal volgens het voorliggende ontwerp blijven gelden het stelsel waarbij de kandidaatstelling geschiedt via lijsten (lijststelsel), die worden opgesteld door de politieke partijen die aan de verkiezingen deelnemen.

De lijsten dienen op de dag van de kandidaatstelling bij de voorzitter van het hoofdstembureau te worden ingeleverd (artikel 16). Ook de ondersteuningsprocedure is overgenomen (artikel 17 e.v.). Partijen die aan de verkiezingen deelnemen, dienen een bedrag van Naf 2.000.- te storten (artikel 20) en hun kandidatenlijst dient te worden ondersteund door een aantal kiezers. Het hoofdstembureau beslist over de geldigheid van de ingediende lijsten en de verkiesbaarheid van de daarop genoemde personen (artikel 22).

Ad. c. Evenals de bestaande regeling gaat dit ontwerp uit van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging, d.w.z. dat er een zekere evenredigheid bestaat tussen de uitgebrachte stemmen op de verschillende partijen en de te behalen zetels. Om gekozen te worden is het nodig dat een aantal stemmen wordt gehaald gelijk aan het totaal aantal uitgebrachte stemmen gedeeld door het aantal te verdelen zetels (de kiesdeler). Iedere politieke partij krijgt hierdoor het aantal zetels dat evenredig is aan het aantal stemmen dat op die politieke partij is uitgebracht. De restzetels worden verdeeld volgens het systeem van de grootste gemiddelden.

Ad. d. De toedeling van de aan de lijst toegekende zetels aan de personen op de lijst geschiedt aldus dat eerst verkozen worden verklaard de kandidaten die een aantal stemmen hebben verkregen gelijk aan de kiesdeler en dat de overige stemmen worden overgedragen op de kandidaten in de volgorde van plaatsing op de lijst.

Ad. e. De taken van het hoofdstembureau worden kernachtig samengevat in artikel 14 van het ontwerp:

- het onderzoeken van de ingeleverde kandidatenlijsten;
- de beslissing over de geldigheid van de lijsten;
- de nummering van de geldig verklaarde lijsten;
- de toekenning van de kleuropdruk; de vaststelling van de uitslag van de verkiezingen;
- opzet van de verkiezingen middels stemdistricten, stembureaus etc.

De verantwoordelijkheid die de landsverordening aan het hoofdstembureau toekent is zoals de historie heeft aangetoond van niet te onderschatten belang.

De deskundigheid, de neutraliteit en het verantwoordelijkheidsbesef van het hoofdstembureau hebben er toe bijgedragen, dat de verkiezingen en de uitslagen van de verkiezingen over het algemeen goed en efficiënt verlopen, en dat de uitslag van de verkiezingen door de bevolking wordt vertrouwd en geaccepteerd.

Door de invoering van de stemmachine is de uitslag van de verkiezingen al enkele uren na de sluiting van de stembureaus bekend, wat er toe bijdraagt dat het dagelijkse leven snel hervat kan worden na de verkiezingen. Door overname van de taken en verantwoordelijkheden van het hoofdstembureau wil gegarandeerd worden dat ook in het land Curaçao de verkiezingen ordelijk en betrouwbaar verlopen.

Ook de opzet van de verkiezingen, middels stemdistricten, stembureaus en dergelijke blijven in de nieuwe regeling gehandhaafd. Ook dit stelsel heeft zijn in de loop der jaren zijn nut bewezen.

Ad. f. Het nieuw gekozenen Statenlid dient – na ontvangst van de kennisgeving van verkiezing- aan de voorzitter van het hoofdstembureau schriftelijk mede te delen of hij de verkiezing aanvaardt. De kennisgeving van de voorzitter en de aanvaarding van de betrokkene vormen de geloofsbrief. Deze worden aan de Staten toegezonden en worden door een commissie uit de Staten onderzocht.

Verwachte wijzigingen van de regeling in de toekomst

Overnemen van het bestaande kiesstelsel betekent niet dat de ogen gesloten worden voor de maatschappelijke discussie die plaats vindt over aspecten van ons kiesstelsel. Gerefereerd wordt aan stemmen die pleiten voor:

- afschaffing van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging;
- coalitievorming;
- maatregelen tegen de deelname van kleine partijen (zgn.splinterpartijen);
- het beteugelen het verschijnsel van het overlopen van zitting hebben de Statenleden met daaraan de zgn. zetelroof.

Deze vraagstukken en de mogelijke oplossingsrichtingen zijn nog in onderzoek. Niet uitgesloten wordt geacht dat de resultaten van deze onderzoeken in de naaste toekomst leiden tot wijzigingen van de onderhavige ontwerp landsverordening.

Voorts kan de vraag worden gesteld of het niet wenselijk is een regeling van eenvoudiger opzet op te stellen. Het voorliggende ontwerp bevat diverse detailbepalingen die bij nadere regelgeving zouden kunnen worden uitgewerkt. Gegeven de fase waarin Curaçao thans verkeert, is het niet opportuun om deze discussie thans aan te gaan. Bij de boven bedoelde wijzigingen zal ook aan dit aspect aandacht worden besteed.

Doorgevoerde wijzigingen

Het is van belang er op te wijzen dat de volgende de wijzigingen in het voorliggende ontwerp zijn opgenomen, wijzigingen verbandhoudend met de status van land. Het gaat hier om:

- referenties naar eilandelijke bestuursorganen en regelgeving die vervangen zijn door die van landsorganen en regelgeving van een land;'
- verwijzingen naar het Land de Nederlandse Antillen zijn verwijderd;
- aanwijzing in dit ontwerp van de Minister **van Bestuur, Planning en Dienstverlening** als verantwoordelijke bewindspersoon voor alles wat te maken heeft met de voorbereiding van de verkiezingen en de verkiezingen zelf.

Aanwijzing van een verantwoordelijke minister

Het boven onder a, derde gedachtestreep gestelde, duidt de aanwijzing van de **Minister van Bestuur Planning en Dienstverlening** als verantwoordelijke bewindspersoon voor alles wat te maken heeft met de voorbereiding van de verkiezingen en de verkiezingen zelf, als een van de wijzigingen die verband houdt met de nieuwe status van Curaçao. Immers in het huidige stelsel is de verantwoordelijkheid voor de voorbereiding en de verkiezing van de leden van de Staten en de Eilandsraad onder gebracht bij het bestuurscollege van het betreffende eilandgebied, waarbij het de gewoonte is bij het eilandgebied Curaçao, dit te doen ressorteren onder de portefeuille van de gezaghebber. In het kader van de status van land houdt de functie van gezaghebber op te bestaan. Dit brengt de noodzaak mee de politieke verantwoordelijkheid anders te structureren. De **Minister van Bestuur, Planning en Dienstverlening** is de voor de voor hand liggende keus.

Hoewel de voorliggende landsverordening - zoals boven al bleek - de werkzaamheden verband houdende met de daadwerkelijke voorbereiding van de verkiezingen, de verkiezing zelf en de vaststelling van de uitslag van de verkiezingen opdraagt aan het hoofdstembureau, blijft de minister politiek verantwoordelijk voor de taak uitoefening van het hoofdstembureau.

In grote lijnen kan gesteld worden dat de verantwoordelijkheid van de minister vooral tot uitdrukking zal komen in de volgende taken, te weten de zorg dat:

- a. er deskundige en integere personen worden benoemd tot lid van het hoofdstembureau en dat deze bij onvoldoende functioneren tijdig worden vervangen;
- b. de juiste (uitvoerings-)regelgeving tijdig voor de verkiezingen beschikbaar is;
- c. er voldoende financiële middelen beschikbaar worden gesteld voor de voorbereiding en de organisatie van de verkiezingen;
- d. de kwaliteit van de verkiezingen gewaarborgd is;
- e. er voldoende toezicht is op de besteding van dat de beschikbaar gestelde financiële middelen, en
- f. de randvoorwaarden aanwezig zijn voor een goed verloop van het de verkiezingen en het verkiezingsproces.

De Afdeling Bevolking, Burgerlijk Stand en Verkiezingen die onder de minister van Bestuur, Planning en Dienstverlening ressorteert wordt aangewezen als de dienst belast met de uitvoering van de verschillende regelingen in verband met de verkiezingen. Uiteraard vormt de geautomatiseerde basisadministratie van deze dienst de basis voor het langs elektronische weg toegankelijke kiesregister.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 3

Deze bepaling houdt verband met artikel 43, eerste lid, van de Staatsregeling van Curaçao, luidende als volgt: De leden van de Staten worden rechtstreeks gekozen door de ingezetenen van Curaçao met de Nederlandse nationaliteit die de leeftijd van achttien jaren hebben bereikt.

Artikel 4

Deze bepaling houdt verband met artikel 43, tweede lid, van de Staatsregeling van Curaçao.

Artikelen 5 tot en met 12

Verwezen wordt naar de opmerking in het algemeen deel over de minister **van Bestuur, Planning en Dienstverlening** als verantwoordelijke bewindspersoon en de opmerking over de Afdeling Bevolking, Burgerlijk Stand en Verkiezingen, als uitvoerende dienst.

Wat betreft artikel 13 regelende het Hoofdstembureau wordt verwezen naar hetgeen reeds in het algemeen deel van deze toelichting is opgemerkt. Er wordt op gewezen dat in een opzicht de feitelijke samenstelling van het Hoofdstembureau wijziging zal ondergaan. De gezaghebber zal geen voorzitter meer zijn van dit voor de verkiezingen zo belangrijke orgaan. In verband hiermee is voorzien in de benoeming van een voorzitter. De politieke en bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de benoeming van de voorzitter van het Hoofdstembureau is

neergelegd bij de Minister. Hiermee is tevens uitgesloten dat de Minister het voorzitterschap van het Hoofdstembureau bekleedt.

Artikel 14 tot en met 31

Deze bepalingen houden verband met de kandidaatstelling, de indiening van kandidatenlijsten, de ondersteuningsprocedure, betaling van een geldbedrag van Naf 2000, - door elke lijst, regels voor de ongeldigheid van de lijsten, de beoordeling van de rechtsgeldigheid van de kandidatenlijsten, de rechtsbescherming tegen de beslissing van het Hoofdstembureau over de rechtsgeldigheid van de kandidatenlijsten en de nummering van de lijsten. Deze bepalingen zijn overgenomen uit de geldende regelingen en spreken voor zich.

In de mogelijkheid om het oordeel van het hoofdstembureau aan de rechter voor te leggen (artikel 27 e.v.) ligt de bescherming van het passieve kiesrecht, zoals dat is neergelegd in van de Staatsregeling. In de afgelopen jaren heeft het rechterlijke oordeel een pacificerende invloed gehad op de openbare discussies die zijn ontstaan tijdens de ondersteuningsprocedures en bij de nummering van de kandidatenlijst. **Deze voorziening sluit uiteraard niet uit dat de burger voorafgaande aan het beroep op de rechter de minister benadert met het verzoek om het kiesregister te corrigeren.**

Artikel 36 tot en met 85

Deze bepalingen regelen de stemming, de verdeling van het land in stemdistricten, de instelling en samenstelling van stembureaus, oproeping en oproepkaart voor de verkiezingen, garantie dat iedere stemgerechtigde aan de stemming kan deelnemen, de werkzaamheden in het stembureau stemhok, stemmachines, tijdstip om te stemmen, vereisten om te kunnen stemmen stemprocedure, de bevoegdheden van de voorzitter van het stembureau(hulpverlening, orde verstoring etc.) de procedure bij de afsluiting van de stemming en de vaststelling van de uitslag.

Deze bepalingen zijn geheel overgenomen van de bestaande wetgeving en behoeven geen verdere toelichting, te meer nu deze bepalingen worden gesteund door een toepassingpraktijk jaren.

Artikelen 86 tot en met 106

Deze betreffen de vaststelling van de uitslag van de verkiezingen. Deze verantwoordelijkheid berust bij het hoofdstembureau. Genoemde artikelen bevatten de regels (procedureel en materieel) die doorlopen moeten worden bij het vervullen van deze taak. Ook tegen de vaststelling van de uitslag is beroep mogelijk bij de rechter.

Artikelen 107 tot en met 126

Deze bepalingen regelen de kennisgeving van de verkiezing aan en de aanvaarding daarvan door de gekozene. Deze stukken vormen voor betrokkene de geloofsbrief. De gekozene dient de geloofsbrief binnen drie weken na de dagtekening van de kennisgeving in te dienen bij de Staten. Vlas. artikel 47 van de Staatsregeling van Curaçao onderzoeken de Staten de geloofsbrieven van de nieuw benoemde leden en beslissen met inachtneming van bij landsverordening te stellen regels de geschillen welke met betrekking tot de geloofsbrieven of de verkiezing zelf rijzen.

De artikelen 111 e.v. houden verband met de bepalingen van de Staatsregeling. In het Reglement van Orde is de procedure voor het onderzoek van de geloofsbrieven geregeld.

In artikel 117 regelt hoe er gehandeld moet worden als de verkozenen niet door de Staten wordt toegelaten, terwijl 119 regelt hoe er gehandeld moet worden indien de verkozenen zijn toelating niet accepteert, dan wel anders dan in het kader van de vaststelling van de uitslag van de verkiezingen moet worden voorzien in een opengevallen plaats in de Staten.